

KAZENSKO MATERIALNO PRAVO

z a p i s k i s p r e d a v a n j

dr. Ivan Bele, prof. Visoke policijske šole v Ljubljani

Literatura: - knjiga: L. Bavcon, A. Šelih: Kazensko pravo - splošni del (Ur.l.RS, 1996)

- Kazenski zakonik RS (Ur.l. RS 63/94) - lahko ga imaš na izpitu (orodje za reševanje nalog)

Izpit: pisni (3. pristop je ustni), 6-7 vprašanj (od 80 točk - 30 točk za pozitivno)

5.2.1998 ČET

K O M P O N E N T E P R A V A (VSEBINE)

1) **normativna** (zapovedi, prepovedi)

2) **socialna**

3) **vrednostna - aksiološka**: vrednotenje (zelo pomembna za kazensko pravo)

Pravna vrednotenja se običajno skladajo z moralnimi, a ne vedno (npr. "krvna osveta" je pozitivna po morali nekaterih narodov, po kazenskem pravu pa kazniva). V različnih državah je pravo enako, morala pa drugačna.

Kazensko pravo je pravo o kaznivih dejanjih in kaznih zanje. Krivda povezuje kaznivo dejanje in kazen (je vezni povezovalni člen). Kazensko pravo ne ureja odnosov v družbi, ampak varuje pravne vrednote (s tem ureja druga pravna področja, npr. v civilnem pravu varstvo premoženja - tatvina).

ODNOS KAZENSKÉ PRAVNE NORME NASPROTI NORMAM IZ DRUGIH PRAVNIH PODROČIJ

Angleški pravnik John Austin: "Kazenske pravne norme so sekundarne. Primarne norme nekaj uredijo, nato pa sledijo kazenske norme."

Avstrijski teoretik Hans T.: "Kazenske pravne norme so primarne in one uredijo še druga področja."

Odklanjamo teorije o popolni avtonomnosti kazenskega prava.

Avtonomno - ni se potrebno ozirati na tisto, kar je urejeno v drugih vejah prava.

FUNKCIJE KAZENSKEGA PRAVA

1) **varstvena** (osnovna): varuje osnovna družbena razmerja

2) **garancijska**: varstvo človekovih pravic - ureditev odnosa med posameznikom in oblastjo (tudi državi so postavljene meje z zakoni). Z zakonom se posamezniku garantirajo meje pri poseganju države v njegovo sfero. S prevelikim varstvom se tudi omeji svoboda posameznika.

V knjigah najdemo še druge funkcije, ki pa so manj pomembne. Npr.: **prevzgojna funkcija** - ideja prevzgoje ni čisto v redu in ni vedno v skladu s človekovimi pravicami. Sodnik ne sme gledati na to, koliko prevzgoje je komu potrebno.

Sestava pravne norme: 1-hipoteza, 2-dispozicija in 3-sankcija. Kazenskopravna norma pa ima nekoliko drugačno zgradbo kot ostale pravne norme.

HIPOTEZA - opis stanja, ki zahteva pravno rešitev

DISPOZICIJA - kaj naj bo v dani situaciji (določa pravo) → "se kaznuje"

SANKCIJA - če se dispozicija ne spoštuje

Primarna dispozicija in sankcija sta vsebovani v pravnih normah iz drugih pravnih področij. Npr. pogodba o prodaji vozila mora biti v pisni obliki.

Kazenske sankcije: če se dispozicija ne spoštuje, je ta kršitev v bistvu nova hipoteza → sekundarna sankcija je kazni. Opis kaznivega dejanja (sekundarna hipoteza) ni dispozicija ampak hipoteza. Dispozicija: "se kaznuje".

OPISI KAZNIVEGA DEJANJA:

- ♦ **enostavni:** čim krajše povedano, zajeti so vsi načini (npr. “kdor komu vzame življenje” ali “kdor koga žali” → tako fizična kot psihična pot)
- ♦ **določni:** natančno opisano, katero dejanje je kaznivo in katero ni
- ♦ **blanketni:** “kdor s kršitvijo predpisov tega in tega področja”

Zakon se največkrat poslužuje določnega ali blanketnega opisa.

DVA POGLEDA NA KAZENSKÉ SANKCIJE :

1. samo **kazen** je centralna sankcija (funkcija kazni naj bi bila poravnava, ostale kazenske sankcije pa so le dodatne kazni, npr. vzgojni ukrepi)
2. dopuščajo se tudi **druge sankcije** (te niso pravno obladljive, npr. preventivne sankcije)

Preden je obstajala garancijska funkcija (varstvo človekovih pravic), je bil nalog višjega oblastnika (vladarja) nižjemu (npr. ukaz sodniku, naj obsodi). Z garancijsko funkcijo pa kazenska norma vsem pove, kakšne so sankcije za neko kaznivo dejanje. Dvojna norma:

- a) najprej se obrača na posameznika - na vse ljudi (“če boš storil to in to, bo...”) → dano na razpolago
- b) nato se obrača na sodnika → ukaz, ko nekdo stori kaznivo dejanje

Adresanti: a) vsi ljudje, b) sodnik.

“se kaznuje”: a) boš kaznovan (posamezniku)

b) moraš kaznovati (sodniku)

VIRI KAZENSKÉGA PRAVA

1) zakon	
2) sodba	faze
3) izvršilna faza (fizično delovanje)	

OSNOVNA DELITEV VIROV:

- ♦ **materialni viri** - zamisel o potrebni pravni urejenosti odnosov
- ♦ **formalni viri** - zapisana pravna pravila

V kazenskem pravu upoštevamo samo formalne pravne vire. Materialne vire upoštevamo praviloma na ravni zakonodaje. Za sodbo mora biti zapisana norma.

FORMALNI VIRI:

- ♦ **ustava** (najvišji, najbolj splošen vir) - posredni vir (uporaba)
- ♦ **zakon** (samo z njim se določajo kazniva dejanja in kazni, z nižjimi viri npr. podzakonskimi pa ne) - neposredni vir

Ustava kot neposredni vir se lahko neposredno uporabi samo pri tem, kaj kaznivo dejanje ni (npr. poslanska imuniteta). Ustava ni vir kazenskega prava (glej 28. čl.), predpisuje pa, naj zakon določi, kaj je kaznivo dejanje.

28. čl. ustave - **načelo zakonitosti v kazenskem pravu**

“Nihče ne sme biti kaznovan za dejanje, za katero ni zakon določil, da je kaznivo, in zanj predpisal kazni, še preden je bilo dejanje storjeno. Dejanja, ki so kazniva, se ugotavljajo in kazni zanje izrekajo po zakonu, ki je veljal ob storitvi dejanja, razen, če je novi zakon za storilca milejši.”

MEDNARODNA ZAKONODAJA:

Evropska konvencija o človekovih pravicah: “Nihče ne more biti kaznovan za..., ki ni določeno v domaćih predpisih.” → tj. ni nujno z zakonom, lahko je drug predpis.

FAZE: 1) zakonodajna 2) sodna 3) izvršilna (vir prava: sodba)

Pravna praksa in pravna znanost praviloma nista vira, lahko pa se uporabljata kot dopolnitev.

DELITEV KAZENSKEGA PRAVA

KAZENSKO MATERIALNO PRAVO: kaj je kaznivo dejanje in kako se kaznuje

KAZENSKO PROCESNO PRAVO (nadaljevanje kaz. mat. prava): po kakšnih pravilih se ugotovi kaznivo

dejanje in po kakšnih pravilih se določi sankcija

DELITEV KAZENSKEGA MATERIALNEGA PRAVA:

a) **po teži delikta** (prej: lažji, težji delikti) - danes disciplinskih kršitev ne štejemo med kazensko pravo. V preteklosti te kršitve niso bile določene z državnimi ampak s samoupravnimi akti. Kršitve avtonomnega (prej samoupravnega) prava se ne nadgradijo v kazensko.

b) **po področjih** (podstemih):

- ♦ podsystem vojaškega kazenskega prava (v kraljevini SHS 1930)
- ♦ ponekod mladoletniško kazensko pravo (posebej)
- ♦ gospodarsko kazensko pravo (trenutno še zametki)
- ♦ v zveznih državah po zakonodajalcih: zvezni zakon, republiški zakoni
- ♦ nacionalno in mednarodno kazensko pravo

Mednarodno kazensko pravo v ožjem pomenu: v pravnem pomenu ga ni (ne določa kaznivih dejanj in kazni), se pa temu približujemo (na evropskem prostoru bodo nekatere sankcije za kazniva dejanja enaka, npr. ponarejanje ali pranje denarja). Države se dogovorijo, ratificirajo pogodbo in vnesejo določila v svojo zakonodajo.

Mednarodno kazensko pravo v širšem pomenu: določbe o medsebojnem sodelovanju, skupno delovanje zoper kazniva dejanja.

POZITIVNO KAZENSKO PRAVO: določbe, ki veljajo v določenem kraju in času.

Kazenska pravna znanost ima sorodne znanosti: pravne, družbene (npr. **kriminologija** - spremlja kazniva dejanja kot družbeni pojav in individualne značilnosti pri storilcih, **kriminalistika** - ugotavljanje, zbiranje dokazov, **kriminalna politika** - načrtovanje, ukrepanje v določenem okolju).

FORENZIČNE VEDE (od besede forum): sodna medicina, psihiatrija ...

Nepremičnine se ne da ukrasti (npr. drevo, ki raste). Za **premično stvar** se po KZ (126. čl.) šteje tudi: pridobljena in zbrana energija za svetlobo, toploto, pogon, premikanje ali prenos glasu (npr. telefonski impulzi), slike ali besedila na daljavo, ali računalniška zmogljivost. (→ to mora biti določeno v zakonu!)

Od manjšega k večjemu: npr. 180.čl. KZ - posilstvo.

R A Z L A G A K A Z E N S K E G A P R A V A

Kako si zakonsko normo razlagamo v posameznem primeru. Ali je neko dejanje kaznivo in kakšna bo sankcija.

a) PO AVTORJIH:

- **avtentična razlaga** (razlaga zakon sam) → v kazenskem zakoniku (KZ) 14. poglavje (126.čl., str. 150) je razlaga izrazov (pojmov) za pravno uporabo (npr. kaj je listina)
- **sodna razlaga** (o uporabi zakona) } RAZLIKA: pri sodni se izhaja od konkretnega primera proti
- **dogmatična razlaga** (kazensko pravna znanost) } zakonu, dogmatska pa izhaja iz zakona proti stvarnosti

b) PO ŠIRINI:

- **ozka razlaga** (RESTRIKTIVNA) Prepovedana je analogija - široka razlaga je dopustna,
- **široka razlaga** (EKSTENZIVNA) vendar ne smemo iti čez rob zakona.

c) PO METODAH:

- **jezikovna razlaga:** kazensko pravna terminologija, določena beseda pomeni nekaj drugega kot v pogovornem jeziku
- **logična razlaga:** zakon razlagamo po pravilih logike, **argument nasprotnega** → kar ni v zakonu prepovedano, je dovoljeno
- **sistemska razlaga:** eno določbo si razlagamo v povezavi z drugimi (npr. 1-požig in 2-poškodovanje tuje stvari. Požig je specialno dejanje poškodovanja tuje stvari → nastati mora škoda, ni dovolj samo podtakniti požar)
- **zgodovinska razlaga:** nova ureditev je ponavadi reakcija na staro ureditev (nekaj se je spremenilo)
- **teleološka razlaga:** o smotru

- **racionalna razlaga:** če so možne različne razlage, vzamemo tisto, za katero imamo največ argumentov
 - **subjektivna in objektivna razlaga:** pri subjektivni razlagamo voljo zakonodajalca, pri objektivni pa razlagamo zakon, ne pa voljo zakonodajalca
-

6.2.1998 PET

MODERNO KAZENSKO PRAVO

Moderno kazensko pravo je tisto, ki se podreja **načelu zakonitosti** (imamo ga pribl. 200 let). To načelo se je oblikovalo proti samovolji vladarjev (fevdalizem). V fevdalizmu so bile kazni zelo krute, v kazensko pravo se je mešalo sakralno (npr. preganjanje čarovništva) → brezpravje. Načelo zakonitosti je bilo zapisano v deklaraciji o človekovih pravicah (francoska revolucija). Moderno kazensko pravo začne prodirati po francoski revoluciji (1789).

Cezare de Caria je napisal knjigo "O kaznivih dejanjih in kaznih" (1764). Oblikoval je 6 načel, ki so bila sprejeta v deklaracijo o človekovih pravicah (ponavljajo se še danes). Razmišljal je o smislu kazenskega prava in kaznovanja. Bil je proti smrtni kazni. Skliceval se je na prosvetljenje.

Prosvetljenci: "Kazen je upravičena, kolikor je koristna."

Franc Ksaver Jelenc (prof. cerkvenega in kazenskega prava) je leta 1785 napisal 2 govora o splošnih temeljih kazenskega prava. Tudi on se je skliceval na prosvetljenje.

Magna Charta Libertatum (1215) - začetek razmejitve oblasti (kralj - plemiči), nekatere stvari se nanašajo na kazensko področje.

MAGNA CHARTA LIBERTATUM (eden od privilegijev - listin): 1215 jo je izdal Ivan "brez dežele" (Anglija) na pritisk fevdalcev in drugih plasti prebivalstva. Omejevala je kraljevo oblast. Med drugim je določala, da se lahko plemiče obdavči le s soglasjem plemiškega zbora (velikega sveta kraljestva). Je eden izmed glavnih virov angleškega parlamentarizma in velja za enega prvih zapisov ustavnega prava.

Constitutio Criminalis Theresiana (1766, Marija Terezija) - zakon o poboljšanju storilca, je zelo nepregleden (mešane določbe, predavanja).

Reforme: praksa je opuščala preganjanje čarovnic (18. stol.), Marija Terezija je 1766 predpisala, da ji je treba predložiti v odločitev morebitne pravde proti čarovnicam.

Kazenski zakonik in postopnik Marije Terezije (1768) **Constitutio Criminalis Theresiana** je bil zasnovan kot sistemizacija prejšnjih norm in ni prinesel bistvenega izboljšanja. Obdržal je inkvizicijsko maksimo (sodnik obenem preiskovalec in tožilec), torturo in surove kazni. Tortura je bila do podrobnosti normirana. Vsebuje materialno pravo in postopek, vrste kazni pa navaja v postopku. Kasneje (1776) pa je Marija Terezija sama

preklicala večji del zakonika, ko je odpravila torturo. Izdala je naročilo, naj se smrtne kazni po možnosti nadomestijo s prisilnim delom. Šele zdaj so do večje veljave prišle prostostne kazni.

Jožef II. je sprejel zakon, v katerem izključno ureja kazensko materijo. V njem so: potreba po zastraševanju, smrtna kazen, telesne kazni (te so bile **odsevne** → storilca kaznivega dejanja so kaznovali na tistem delu telesa, s katerim ga je storil, npr. za tatvino so odrezali roko). Sodnik je bil strogo vezan na ta zakon (ni še načela zakonitosti).

Pri **odsevni kazni** se je slikovito odražalo kaznivo dejanje, uporabljali so jo kjer talion ni prišel v poštev (npr. za bogokletstvo so odrezali jezik, za krivo prisego odrezali oba prisežna prsta).

Leopold II. (brat Jožefa II.) je 1780 izdal kazenski zakon za področje Italije. Z njim je odpravil smrtno kazen, nekatere telesne kazni pa je ukinil (npr. vžiganje, pretepanje).

Avstrija: 1802 sprejet Kazenski zakon (kasneje spremembe, najpomembnejše iz leta 1852)

Pod vplivom načela zakonitosti se je razvijala tudi kazensko pravna znanost. Šole kazenskega prava:

1) KLASIČNA ŠOLA (normativistična): je strogo upoštevala načelo zakonitosti → nobeno kaznivo dejanje, nobena kazen brez krivde (predstavnik **Anselm Feuerbach**). Šola je izdelala kazensko pravno dogmatiko (institute, kazni, krivdo). Osnovno izhodišče: s kazenskim pravom se doseže pravičnost. Imamo: pravo, rušenje prava in kazen. Krivda je temeljila na filozofskih spoznanjih (človekova volja je popolnoma svobodna - človek se svobodno odloči za neko kaznivo dejanje; ne spuščajo se v duševno prizadetost človeka ob storitvi kaznivega dejanja).

2) SOCIOANTROPOLOŠKA ŠOLA: razvijale so se tehnične in družboslovne vede (najprej se je pojavila statistika, ki je spremljala kazniva dejanja, vzroke za kriminal v družbi in storilca). Razvoj teh ved je privedel do socioantropološke šole, ki je upoštevala dognanja družboslovnih ved.

Cesare Lombroso (vojaški zdravnik) je 1876 izdal knjigo "Človek zločinec". Proučeval je osebnosti zločincev (v kaznilnici jih je meril, npr. glavo, telo...). Pogled je usmeril k samemu storilcu - proučevanje je postavil pod vprašanje sankcije (kako ukrepati proti storilcu).

Šola je nadaljevala ta raziskovanja. **Enrico Ferri** je napravil projekt, ki pa ga Italijani niso sprejeli. Zločince je namreč karakteriziral po vrsti: proti enemu tipu zločinca ukrepamo tako, proti drugemu drugače (najprej je ugotovil kategorijo zločinca, nato sankcijo).

Pozitivne strani te šole: sankcioniranje mora imeti nek smisel - da se preprečujejo kazniva dejanja. Ni sprejela svojega zakona, vplivala pa je na spremembe (varnostni ukrepi, obravnavanje mladotnikov).

3) EKLEKTIČNA ŠOLA (eklektičnost = izbiranje): pozitivne strani na strani kazni in kazenskih sankcij (varnostni ukrepi).

Po II. sv. vojni se je pojavilo **gibanje za novo družbeno obrambo**. Bistvena je varnost družbe, ki jo je potrebno doseči na vseh področjih. V kazenskem pravu je bil bistven poudarek na ukrepanju (resocializacija - ta meja se je predimenzionirala: preveliki posegi v osebnost, neenakost ljudi). Po II. sv. vojni se je pojavilo tudi **gibanje za človekove pravice**, ki je dajalo večji poudarek na pravnosti (zakonitost, varovanje človekovih pravic, vendar ne tako, da se posega vanje).

4) NEOKLASIČNA ŠOLA: kazen ostaja vodilna, druge sankcije pa so ji le dodane. Volja je svobodna (z njeno napačno izrabo se doseže krivda, ki se kaznuje).

1928 - Kazenski zakon kraljevine SHS (prej so bili razni zakoni po posameznih območjih)

1929 - Zakon o zaščiti reda in miru (ponovljen iz leta ____)

- Vojaški kazenski zakonik

1948 - Splošni kazenski zakon (izrecno dopuščal analogijo)

1951 - Kazenski zakonik (z dopolnitvami je veljal do 1977)

1977 - kazenski zakoni republik (kazniva dejanja) in kazenski zakon federacije (splošni del)

1995 - Kazenski zakonik RS (veljavnost od 1.1.1995)

Zvezni kazenski zakon se je spreminjal: 1990 je Slovenija naredila predlog, v katerem je predlagala odpravo nemogočih formulacij političnih kaznivih dejanj, zmanjšanje vrst in obsega vojaških kaznivih dejanj in odpravo vojaških sodišč. Do sprejetja predloga ni prišlo, ker se je Slovenija prej osamosvojila (1991).

V Sloveniji ni smrtne kazni. Uporaba prejšnje zakonodaje (do 1994). Zakon o parlamentarni preiskavi: kaznivo dejanje je, če nekdo noče v tej preiskavi pričati.

1919 - ustanovljena slovenska Univerza, prof. Metod Dolenc je veliko pisal o kazenskem pravu (kazensko pravno zgodovino)

1889 - ustanovljeno **Mednarodno kriminalistično združenje** (kriminalist je bil takrat vsak, ki se je ukvarjal

s kazenskimi zadevami, tudi pravniki), ki je združevalo mednarodne pravnike in vsako 5. leto na svojih kongresih sprejemalo sklepe. S I. sv. vojno se je njegova dejavnost prekinila, leta 1924 pa obnovila - imenuje se **Mednarodno združenje za kazensko pravo**. Združenje ima vsakih 5 let svoj kongres, kjer sprejemajo določene odločitve, ki vplivajo na mednarodno zakonodajo.

ULTIMA RATIO - zadnja možnost

LEX - zakon, pravna norma, pravo

PROUČEVANJE MODERNEGA KAZENSKEGA PRAVA

Kazenski zakonik RS (1995) je izdelan po načelih, ki izhajajo iz ustave in so zapisana v KZ. Načela lahko bistveno spremenijo tolmačenje kake določbe.

1. načelo pravne države]	
2. načelo zakonitosti		
3. načelo varstva človekovih pravic		TEMELJNA NAČELA
4. načelo humanosti		KAZENSKEGA PRAVA
5. načelo subjektivne odgovornosti (krivdno načelo)		
6. načelo o domnevi nedolžnosti		
7. načelo individualizacije kazenskih sankcij]	

1) **NAČELO PRAVNE DRŽAVE:** je eno od temeljnih načel kazenskega prava. V državi vlada pravo, ne gre pa za nadvlado prava nad ljudmi (odnos med državo in državljani mora biti pravno urejen).

V ustavi je določeno, da je Slovenija pravna in socialna država - kazensko pravo ne temelji le na spoštovanju prava, ampak mora upoštevati tudi interese ljudi.

Podnačelo OMEJENOSTI KAZENSKRE REPRESIJE: "... kadar ni mogoče zagotavljati drugače." (2.čl.) → tj. po drugih pravnih poteh. Nekateri to načelo imenujejo tudi načelo legitimnosti (izraz ni najboljši, ker se pri uporabi zakona ne more presojeti njegova legitimnost).

2. čl. KZ - Podlaga in meja kazenskopravne prisile

Določanje kaznivih dejanj in predpisovanje kazenskih sankcij v zakonu je upravičeno samo, kadar in kolikor varstva človeka in drugih temeljnih vrednot ni mogoče zagotavljati drugače.

2) **NAČELO ZAKONITOSTI:** je v mednarodnih aktih formulirano tako, da se ne podreja zakonu, ampak pravu. V naši ustavi je to načelo navedeno med človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami (28.čl.). KZ načelo razširja iz kazni še na druge kazenske sankcije in pravne posledice obsodbe (→ ker je bil nekdo obsojen, se mu vzame neka pravica, npr. obsojeni ne more biti v službi pri policiji). Načelo zakonitosti ima 4 podnačela (razsežnosti):

a) **prepoved analogije** (odločanja o podobnem) - kar ni napisano, tistega ni

- *analogija iuris* - na podlagi pravnih načel
- *analogija legis* - če zakon razširimo na podoben primer, kot ga določa
- *analogija inter lege* (inter = med) - pravilnejše: *intra lege* (intra = znotraj) - "... ali kako drugače" → zakon sam napotuje na to, vendar ima dopustnost te analogije svoje meje

b) **prepoved retroaktivne (povratne) veljave** - zakon mora obstajati preden je bilo storjeno kaznivo dejanje, KZ se ne sme uporabljati za nazaj (155. čl. ustave: samo posamezne zakonske določbe lahko veljajo za nazaj), KZ pa tudi posameznih določb ne more uporabljati za nazaj.

28. čl. ustave: "... razen če je novi zakon za storilca milejši." - dodatek

Loči: uporaba in veljava zakona (npr. uporabi se lahko stari zakon, ki ne velja več)

Časovna veljavnost KZ (3. čl.) - uporaba zakona za storilca: če se je spreminjal, se uporabi milejši zakon (uporabi se cel zakon, ne le posamezne določbe zakona !)

c) **zapovedana določnost** - kaznivo dejanje mora biti v zakonu določeno (lex certae). KZ v 7. čl. pojasnjuje pojem kaznivega dejanja. Ni dovolj, da se dejanje le omeni, ampak ga mora zakon točno opisati (npr. kaj je rop, kdaj se začne in konča). Za vsako kaznivo dejanje mora določiti kazen.

d) **zakonska oblika** - brez pisanega zakona ni kaznivega dejanja.

28. čl. ustave - načelo zakonitosti v kazenskem pravu

"Nihče ne sme biti kaznovan za dejanje, za katero ni zakon določil, da je kaznivo, in ni zanj predpisal kazni, še preden je bilo dejanje storjeno. Dejanja, ki so kazniva, se ugotavljajo in kazni zanje izrekajo po zakonu, ki je veljal ob storitvi dejanja, razen, če je novi zakon za storilca milejši."

155. čl. ustave - prepoved povratne veljave pravnih aktov

“Zakoni, drugi predpisi in splošni akti ne morejo imeti učinka za nazaj. Samo zakon lahko določi, da imajo posamezne njegove določbe učinek za nazaj, če to zahteva javna korist in če se s tem ne posega v pridobljene pravice.”

3. čl. KZ - Časovna veljavnost kazenskega zakona

(1) Za storilca kaznivega dejanja se uporablja zakon, ki je veljal ob storitvi kaznivega dejanja.

(2) Če se po storitvi kaznivega dejanja zakon spremeni (enkrat ali večkrat), se uporablja zakon, ki je milejši za storilca.

7. čl. KZ - Kaznivo dejanje

Kaznivo dejanje je protipravno dejanje, ki ga zakon zaradi njegove nevarnosti določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake in kazen zanj.

3) **NAČELO VARSTVA ČLOVEKOVIH PRAVIC:** KZ mora upoštevati varstvo človekovih pravic: npr. enakost pred zakonom, varstvo posameznika npr. zoper siljenje ali samoovadbo.

4) NAČELO HUMANOSTI: (posameznika)

34. čl. ustave - Pravica do osebnega dostojanstva in varnosti

“Vsakdo ima pravico do osebnega dostojanstva in varnosti.”

21. čl. ustave - Varstvo človekove osebnosti in dostojanstva

“Zagotovljeno je spoštovanje človekove osebnosti in njegovega dostojanstva v kazenskem in v vseh drugih pravnih postopkih, in prav tako med odvzemanjem prostosti in izvrševanjem kazni. Prepovedano je vsakršno nasilje nad osebami, ki jim je prostost kakorkoli omejena, ter vsakršno izsiljevanje priznanj in prijav.”

18. čl. ustave - Prepoved mučenja

“Nihče ne sme biti podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižujočemu kaznovanju ali ravnanju. Na človeku je prepovedano delati medicinske in druge znanstvene poskuse brez njegove privolitve.”

5) **NAČELO SUBJEKTIVNE ODGOVORNOSTI (KRIVDNO NAČELO):** ni kaznivega dejanja in kazni brez krivde. Prejšnji KZ Slovenije in KZ SFRJ namenoma nista poznala pojma krivde → ni bilo važno ugotavljati krivdo, temveč kaj narediti s storilcem kaznivega dejanja.

6) **NAČELO O DOMNEVI NEDOLŽNOSTI:** vsakdo ima status nedolžnega, dokler ni ugotovljeno nasprotno s pravnomočno sodbo. Posameznik velja za nedolžnega, dokler ni ugotovljena **krivda** (s sodbo). Krivda je potrebna za kazen, ne pa tudi za varnostni ukrep! Pri mladoletniku nas krivda ne zanima.

4. čl. KZ - Ni kazni brez krivde

Storilcu kaznivega dejanja se sme izreči kazen samo, če je podana njegova krivda.

7) **NAČELO INDIVIDUALIZACIJE KAZENSKIH SANKCIJ:** kazen mora biti prilagojena dejanju (zakon: različne kazni za različna dejanja) in storilcu (prilagoditev kazni storilcu opravi sodnik).

TEMELJNI PODATKI O KAZENSKEM ZAKONIKU

1. osebna veljavnost	]
2. krajevna veljavnost	formalna veljavnost KZ
3. časovna veljavnost	]

ČASOVNA VELJAVNOST

Zakonik mora biti najprej sprejet v Državnem zboru (zakonodajni organ), nato mora biti objavljen in šele določen čas po objavi začne veljati (ponavadi čez 15 dni) → **VACATIO LEGIS** (vmesni čas). KZ je bil sprejet 29. septembra 1994 (na seji DZ), veljati pa je začel 1.1.1995. (KZ, str. 100: "Čas sprejetja kazenskega zakonika do njegove uveljavitve 1.1.1995 je "vacatio legis". Ta čas je namenjen za prilagoditev novi kazenski zakonodaji.)

Prehodne in končne določbe KZ (392. čl.) podaljšujejo veljavo prejšnjemu kazenskemu zakonu Republike Slovenije, ko gre za kazniva dejanja v zvezi z družbeno lastnino (nevestno gospodarjenje, povzročitev stečaja, nevestno ravnanje z zaupanim družbenim premoženjem, sklenitev škodljive pogodbe, zloraba pooblastil, razsipništvo na škodo družbenega premoženja ter določba 3. odst. 45. člena).

Določbe bodo veljale, dokler bo obstajala družbena lastnina in še nekoliko kasneje. (Določbe iz prejšnjega odstavka se uporabljajo, če je kaznivo dejanje storjeno pri upravljanju družbenih sredstev ali na škodo družbenega premoženja ali kapitala.)

KRAJEVNA VELJAVNOST KZ

1. teritorialno načelo
2. realno načelo
3. personalitetno aktivno in pasivno načelo
4. univerzalno načelo

Represivna oblast države je pravica države, da določa kazniva dejanja. Uporaba: znotraj meja države.

Krajevna pristojnost: pristojnost sodišč (procesno pravo).

1) TERITORIALNO NAČELO: KZ velja za vsakogar, kdor stori kaznivo dejanje na ozemlju RS.

126. čl. KZ: Ozemlje RS obsega: kopno ozemlje, obalno morje in vodne površine znotraj njenih meja ter zračni prostor nad njimi (tj. nad in pod zemljo).

Obalno morje je 24 milj od črte najnižje oseke ali do središčne črte med obalnima morjema dveh držav. Država lahko izvaja svojo zaščito (npr. pregledi ladij) še 2 milj preko njenega obalnega morja. (knjiga: teritorialno morje se razteza 12 navtičnih milj od kopna.)

Epikontinentalni pas - do 200 m globoko v morje.

Zračni prostor je tudi omejen s konvencijami in sega pribl. 56 km visoko (do koder pribl. sega zračni plašč), nato se začne vesolje (to je enako urejeno kot odprto morje).

Podzemlje ima država tako globoko, kolikor globoko lahko pride človek.

Reke: če neka državna meja ni drugače dogovorjena, velja za mejo sredina reke.

Objekti, ki jih izenačujemo z ozemljem: (120.čl. KZ) plovila, letala. KZ velja za vsakogar, ki stori kaznivo dejanje na domači ladji, neglede na to, kje je bila domača ladja ob storitvi dejanja (= pod zastavo Slovenije). Če je v naših vodah tuja ladja - velja naš zakon. Za civilno letalo je določeno, da velja naš zakon samo med letom, če pa v tujini stoji (na letališču), velja tuj zakon. Letalo med letom = v trenutku, ko se prekine stik med kontrolo letališča in letalom (tudi, če letalo še stoji).

VOJAŠKO LETALO: velja naša zakonodaja (tudi če je bilo v času storitve dejanja na letališču druge države).

CIVILNO LETALO: naša zakonodaja velja le, če je bilo dejanje storjeno med poletom.

Ustavna prepoved ponovnega sojenja: npr. nekdo stori kaznivo dejanje v Sloveniji, gre nato v tujino, kjer ga za to dejanje obsodijo po tujem pravu. Če se vrne v Slovenijo, ponovno sojenje za isto dejanje ni več mogoče. (??? PREVERI, glej ustavo - 31.čl. + KZ - 124.-125.čl. + knjigo str. 111)

2) REALNO NAČELO: države želijo uveljaviti svoj zakon, tudi če so bila kazniva dejanja storjena v tujini (npr. politična kazniva dejanja). Mednarodni pakt: velja prepoved ponovnega sojenja v katerikoli državi! Posebnost tega načela: ne zahteva se identiteta norme (= dejanje je tudi v drugi državi določeno kot kaznivo dejanje).

Ne glede na državljanstvo storilca veljajo določbe: (121.čl. KZ)

249.čl. KZ - **Ponarejanje denarja**

348.-362.čl. KZ - **Kazniva dejanja zoper varnost RS in njeno ustavno ureditev** (= politična kazniva dejanja):

veleizdaja, napad na ozemeljsko celovitost, napad na neodvisnost države, kršitev ozemeljske nedotakljivosti, umor najvišjih predstavnikov države, nasilje zoper najvišje predstavnike države, oborožen upor, terorizem, diverzija, sabotaža, vohunstvo, izdaja državne tajnosti, ščuvanje k nasilnispremembi ustavne ureditve, združevanje za izvrševanje kaznivih dejanj zoper ustavno ureditev in varnost RS, kaznovanje za najhujše oblike kaznivih dejanj.

Državljanstvo pa je pomembno v primeru, ko naš državljan stori v tujini kaznivo dejanje → velja pogoj identitete norme (tudi v tujini mora biti dejanje določeno kot kaznivo).

3) AKTIVNO IN PASIVNO PERSONALITETNO NAČELO

123.čl. KZ - **Veljavnost KZ RS za tujca, ki stori kaznivo dejanje v tujini**

(1) KZ RS velja tudi za tujca, ki stori zunaj RS, proti njej ali proti njenemu državljanu kaznivo dejanje, čeprav ne gre pri tem za kazniva dejanja, naštetá v 121.čl. tega zakonika, če se zaloti na ozemlju RS ali če se ji izroči.

(2) KZ RS velja tudi za tujca, ki stori proti tuji državi ali proti tujcu v tujini kaznivo dejanje, za katero se sme po tem zakoniku izreči 3 leta zapora ali hujša kazen, če se zaloti na ozemlju RS, pa se ne izroči tuji državi. V takem primeru sodišče ne sme izreči hujše kazni od tiste, ki je predpisana z zakonom države, v kateri je bilo kaznivo dejanje storjeno.

4) UNIVERZALNO NAČELO: Tuj državljan v tuji državi stori kaznivo dejanje in pride v Slovenijo → solidarnost (tujcu sodimo, ker ne dajemo zatočišča kriminalcem), velja identiteta norme. Zakon določa, kdaj se lahko od nje odstopi (z dovoljenjem ministra za pravosodje).

OSEBNA VELJAVNOST

KZ velja za vse. Izjeme:

- a) **materialna imuniteta** (poslanci, sodniki ... za mnenja in izjave) → glej 83.čl. ustave - poslanska imuniteta
- b) **mednarodna pravna imuniteta** (diplomatske predstavnike tuje države se pošlje v njihovo državo, kjer jim sodijo)
- c) **delicta propria** - kaznivo dejanje za ožjo skupino ljudi (npr. vojaške, uradne osebe)
 - prava delicta propria - že v osnovni obliki
 - neprava delicta propria - stori vsakdo
- d) **lastnoročni delikti** - samo določena oseba lahko stori kaznivo dejanje (ni sotorilstva), lahko je izrecno omenjeno ali le smiselno

2.7.1998 SOB

ELEMENTI KAZNIVEGA DEJANJA

vstop v kazensko pravo

ČLOVEKOVA RAVNANJA

NEVARNA

DOLOČENA V ZAKONU

PROTIPRAVNA

KRIVDA

KAZEN
KAZENSKJE SANKCIJE
CIVILNE SANKCIJE
PRAVNE POSLEDICE OBSODBE
REHABILITACIJA

izstop iz kazenskega prava

Nekateri teoretiki združujejo plasti: nevarna, določena v zakonu in protipravna.

Kaznivo dejanje ustvari zakonodajalec po nekem modelu (šabloni) - do krivde. Kaznivo dejanje je abstrakcija na podlagi neke zamisli. Zakonodajalec predpiše tipične norme kazenskega prava. Poleg njih imamo še splošne norme. Kazensko pravo se deli na posebni in splošni del. V splošnem delu so inštituti kazenskega prava in splošni pogoji za izrekanje kazenskih sankcij.

ČLOVEKOVO RAVNANJE

Gre za ravnanje človeka po njegovi volji (ne sprašujemo se še po krivdi!).

Med kazniva dejanja ne spadajo:

- dejanja v spanju (volja je odsotna)
- če je nekdo vržen skozi okno, prileti komu na glavo in mu zlomi tilnik (ni volje)
- refleksna dejanja (npr. osa piči voznika, ki refleksno reagira in povzroči prometno nesrečo - ni volje)

Ravnanja, ki imajo škodljivo posledico in jih zakonodajalec določa kot kazniva:

- ravnanje (= izvršitveno dejanje)] Med njima mora biti **vzročna zveza**,

- škodljiva posledica] ki jo moramo ugotoviti (ne določiti!).

Zakon upošteva dve vrsti dejanj:

1. **storitvena** → ravnamo zoper prepovedano normo KOMISIVNI DELIKTI - storitveni
2. **opustitvena** → ravnamo zoper zapovedano normo OMISIVNI DELIKTI - opustitveni

Kadar v zakonu opustitveno dejanje ni določeno, pogledamo, ali je bil nekdo dolžan preprečiti posledice. ↓

8. čl. KZ - Način izvršitve kaznivega dejanja

(1) Kaznivo dejanje je lahko izvršeno s storitvijo ali z opustitvijo.

(2) Kaznivo dejanje je lahko izvršeno z opustitvijo samo, če je storilec opustil dejanje, ki bi ga moral storiti.

(3) Z opustitvijo je lahko izvršeno tudi kaznivo dejanje, ki ga zakon določa kot opustitveno kaznivo dejanje, če storilec ne prepreči prepovedane posledice. V takšnem primeru se storilec kaznuje za opustitev samo, če je bil dolžan preprečiti nastanek prepovedane posledice in če je opustitev za nastanek takšne posledice enakega pomena kot storitev.

OPUSTITVENA DEJANJA:

1. **prava opustitvena dejanja** - opisana v zakonu
2. **neprava opustitvena dejanja** - opisana kot storitvena, opustitev pa se sankcionira

Vedno moramo ugotoviti, ali je bil nekdo dolžan preprečiti škodljivo posledico (npr. povzročitev nevarnosti - 138.čl. ali opustitev zdravstvene pomoči - 189. čl.). Dolžnost je pravna, samo moralna dolžnost ne zadošča. Pravna dolžnost lahko izhaja iz drugega zakona, predpisa, poklica ali pravnega posla. Splošna pravna dolžnost je garancijska dolžnost (če nekdo s svojim aktivnim ravnanjem ustvari nevarnost za drugega, mora zanj odpraviti nevarnost - preprečiti posledice - npr. strup moramo shraniti tako, da ni dosegljiv otrokom).

138. čl. KZ - Povzročitev nevarnosti

Kdor pusti koga brez pomoči v smrtni nevarnosti, ki jo je sam povzročil, se kaznuje z zaporom do dveh let.

189. čl. KZ - Opustitev zdravstvene pomoči

Zdravnik ali drug zdravstveni delavec, ki v nasprotju s svojo poklicno dolžnostjo ne pomaga bolniku ali komu drugemu, ki je v nevarnosti za življenje, se kaznuje z zaporom do enega leta.

“... in če je opustitev enakega pomena kot storitev.” → primeri:

- nekdo je napeljal električni tok okoli vrta, da otroci ne bi hodili po vrtu, nato pa je tok ubil otroka → isto, kot bi otroka sam ubil
- pastir pase čredo zraven njive z žitom - za opustitev gre, če pusti čredo samo in ta napravi škodo na njivi
- varnostnik zapusti svoje mesto (gre po malico), v tem času pa nekdo ukrade neko stvar → tatu in varnostnika ne moremo izenačiti

Sodišča ne širijo opustitvenih dejanj - raje upoštevajo aktivna dejanja (ni še bilo primera obsodbe zaradi opustitve, ki je privedla do poškodovanja tuje stvari).

POVZROČITEV POSLEDICE

→ prepovedana posledica (formalna) - izhaja iz opisa dejanja (v KZ)

→ posledica (materialna) - storilec je lahko težil k neki posledici, pa je ni dosegel

Včasih se obe vrsti posledic prekrivata.

PREPOVEDANE POSLEDICE:

- **kršitvene** - pride do kršitve neke vrednote
- **ogrožitvene** - ustvarjanje nekega stanja, kjer je povečana možnost kršitve (ni še kršitve same), imamo dve stopnji:
 1. *stopnja abstraktne nevarnosti* (npr. nekdo prehiteva v ovinku, kjer je polna črta, nasproti ni nobenega vozila - obstajala pa je nevarnost)
 2. *stopnja konkretne nevarnosti* (npr. v gornjem primeru pripelje vozilo nasproti, vendar se obe vozili za las izogneta nesreči - večja stopnja nevarnosti)

Telesna poškodba (135. čl.):

- posebno huda telesna poškodba - hujša, sama poškodba je bila tako huda, da **je bilo** življenje v nevarnosti

– huda telesna poškodba - da **bi bilo** v nevarnosti življenje (npr. zdravniška pomoč je bila predaleč)

135. čl. KZ - Posebno huda telesna poškodba

(1) Kdor koga tako hudo telesno poškoduje ali mu prizadene tako hudo poškodbo na zdravju, da je bilo zaradi tega v nevarnosti življenje poškodovanca, ali je uničen ali za vselej in znatno oslavljen pomemben del njegovega telesa ali pomemben organ, ali je postal poškodovan zaradi tega za vselej nezmožen za vsakršno delo, ali je ostal skažen, ali mu je bilo za vselej hudo okvarjeno zdravje,

se kaznuje z zaporem od enega do desetih let.

(2) Če poškodovani zaradi poškodbe iz prejšnjega odstavka umre, se storilec kaznuje z zaporem najmanj treh let.

(3) Kdor stori dejanje iz prvega odstavka tega člena iz malomarnosti, se kaznuje z zaporem do treh let.

(4) Če je storilec dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena storil na mah, ker ga je poškodovanec brez njegove krivde z napadom ali hudimi žalitvami močno razdražil, se kaznuje z zaporem od šestih mesecev do petih let.

Ponekod je poskus storitve kaznivega dejanja enak dokončanemu dejanju (npr. v industrijski proizvodnji - kemikalije).

VZROČNA ZVEZA

V naravi obstaja neprekinjena vzročna zveza. To je objektivna povezava (ni važno, kaj je človek hotel). Lahko je posledica rezultat delovanja večih ljudi ali človeka + naravne sile. Imamo dve teoriji:

1. TEORIJA EKVIVALENČNE VZROČNOSTI (ekvivalenca = enakovrednost) - **če deluje več vzrokov na nastanek posledice, se pri vsakem od njih lahko reče, da je povezan s posledico.**

Primeri, ki sta bila na izpitu:

Dva brata sta se prepirala. A je zgrabil nož, B pa palico, s katero je enkrat udaril A-ja, da se je sesedel na klop. B je odšel iz hiše telefonirat policiji. Med tem časom je v hišo prišel klatež C, A se je začel prebujati z nožem v roki, C ga je dvakrat udaril s palico po glavi in se skrnil. Nato je prišel nazaj B, videl, da se A premika in ga ponovno enkrat udaril. A je umrl in patolog je ugotovil 4 udarce po glavi, od katerih sta bila 2 smrtna. Ali sta s smrtjo povezani ravnanji B-ja in C-ja?

Odg.: Vzročna zveza obstaja - vsak od njiju je zadel A-ju po 2 udarca, ki sta lahko povzročila smrt (posledica) - ravnanji obeh sta v vzročni zvezi z nastalo posledico.

Dva avtomobila vozita nasproti, vsak 10 cm čez črto in se zaletita (prometna nesreča). Vzročna zveza?

Odg.: Ravnanje voznikov obeh avtomobilov je privedlo do nesreče - vzročna zveza obstaja (teorija o ekvivalentni vzročnosti).

2. TEORIJA ADEKVATNE VZROČNOSTI - vzrok neke posledice je samo tisto ravnanje človeka, ki praviloma povzroča neko posledico (vnaprej bi morali vedeti, da ravnanje povzroči neko posledico → npr. zaspan voznik je šel na pot).

Delitev med vzroki in pogoji: neka ravnanja se štejejo samo za vzrok, druga pa samo za pogoj (težko ločiti) → to zakon sam omeji (npr. vožnja proti predpisom: naključni vzrok moramo odmisлити).

Zaradi ravnanja druge osebe ali delovanja naravnih sil lahko pride do **prekinitve vzročne zveze** → nastane nova (svoja) vzročna veriga. Vse, kar ustvarja novo vzročno verigo, prekine prvotno vzročno zvezo med dejanjem in posledico.

Primeri:

A je hudo poškodoval B-ja. Pelje ga v bolnico in med vožnjo pade na vozilo skala, da zapelje v prepad. Do smrti je prišlo zaradi novega dogodka (na vozilo je padla skala), ki je pretrgal prejšnjo vzročno verigo in povzročil novo.

A nastavi B-ju strup in preden ga ta zaužije, ga C hudo poškoduje. A torej ni povzročil posledice, ker je bila vzročna zveza prekinjena z dejanjem C-ja.

Verigo pretrga tudi očitno napačno zdravljenje:

- A ima več notranjih poškodb zaradi prometne nesreče, zdravniki pa ga zdravijo samo za eno poškodbo
- zdravnik med operacijo pozabi orodje (npr. kirurške škarje) v telesu - nov vzrok za smrt

Vzročna zveza je objektivna (ne vprašamo se za krivdo). Dejanja: naklep, huda malomarnost (ta tudi lahko prekine vzročno zvezo drugega dejanja).

Zakon upošteva le “nevarna” dejanja (nevarnost za pravne vrednosti, ne fizična nevarnost), ki povzročijo škodljivo posledico. Gre za **formalno-materialno koncepcijo kaznivega dejanja**.

FORMALNA KONCEPCIJA - dejanja, ki nasprotujejo pravnim normam

MATERIALNA KONCEPCIJA - dejanje mora biti samo po sebi nevarno (tudi to dejanje mora biti pravno

ovrednoteno)

KZ: “Kaznivo dejanje je protipravno dejanje, ki ga zakon določa kot kaznivo dejanje.”

V kaznivem dejanju mora obstajati **nevarnost**, ki lahko sčasoma tudi preneha. Npr. v preteklosti privatnik ni smel imeti deviz. To je počasi prenehalo (zdomci). Banka je sčasoma začela odpirati devizne račune za vse državljane (včasih je bilo kupovanje tuje valute kaznivo dejanje). Tudi tajnost sčasoma preneha (npr. objava podatkov v časopisu) in takrat ni več nevarnosti. Nevarnost kaznivega dejanja se lahko zmanjšuje ali povečuje.

DOLOČENOST V ZAKONU

Znaki kaznivega dejanja so navajanje vseh okoliščin, ki opisujejo kaznivo dejanje.

Znaki kaznivega dejanja tatvine: 1) kdor (= vsakdo)

2) vzame (= način storitve)

3) tujo premično stvar (= predmet kaznivega dejanja)

4) z namenom, da si jo protipravno prilasti

Kaznivo dejanje sestavljajo objektivni in subjektivni znaki. **Objektivni znaki** kaznivega dejanja opisujejo dejanje samo po sebi, **subjektivni znaki** pa se nanašajo na storilčevo notranje opredeljevanje do dejanja (npr. pri kupni pogodbi sta objektivna znaka stvar in cena, subjektivni znak pa je volja).

Normativni znaki kaznivega dejanja se nanašajo na pravni pomen, **deskriptivni znaki** pa opisujejo po naravi nek pojav, stvar podatek ... - ta delitev je manj pomembna (npr. tuja premična stvar → “tuja” je normativni znak /pravno/, “premična stvar” je deskriptivni znak).

Znaki kaznivega dejanja so pomembni tudi za razlikovanje med samimi kaznivimi dejanji.

Po teži so kazniva dejanja:

1. temeljna

2. kvalificirana - hujša oblika
3. privilegirana - blažja oblika
4. kazniva dejanja svoje vrste - zakon izloči posebne primere

127. čl. KZ - Umor

- (1) Kdor komu vzame življenje, se kaznuje z zaporem najmanj 5 let. → TEMELJNA OBLIKA
- (2) Storilec dejanja iz prejšnjega odstavka se kaznuje z zaporem najmanj 10 let ali z zaporem 20 let: → KVALIFICIRANA OBLIKA
- 1) če stori dejanje na grozovit ali zahrbtn način;
 - 2) če stori dejanje iz koristljubnosti, zato da bi storil ali prikril kakšno drugo kaznivo dejanje, iz brezobzirnega maščevanja ali iz kakšnih drugih nizkotnih nagibov;
 - 3) če stori dejanje zoper uradno ali vojaško osebo, ko ta opravlja naloge javne ali državne varnosti, varuje javni red, zasleduje storilca kaznivega dejanja ali pazi na koga, ki mu je vzeta prostost;
 - 4) če stori dejanje dvoje ali več oseb, ki so se združile za to, da bi izvršile umor.
- (3) Če je bilo dejanje iz prvega odstavka tega člena storjeno v posebno olajševalnih okoliščinah, se storilec kaznuje z zaporem od 6 mesecev do 5 let. → PRIVILEGIRANA OBLIKA

Uboj na mah je kaznivo dejanje posebne vrste.

128. čl. KD - Uboj na mah

Kdor koga ubije na mah, ker ga je ta brez njegove krivde z napadom ali hudimi žalitvami močno razdražil, se kaznuje z zaporem od enega do desetih let.

PROTIPRAVNOST

Natančno je potrebno opredeliti kraj in čas storitve kaznivega dejanja. Poleg posebnih določb imamo še splošne določbe.

KRAJ STORITVE KAZNIVEGA DEJANJA:
določitev

Kraj je važen predvsem za

1. **kjer je storilec deloval ali bi bil moral delovati** (opustitev) krajevne pristojnosti sodišča.
2. **kjer je nastala posledica**

UBIKVITETNO NAČELO - kjer je storilec deloval ali bi bilo moral delovati ali kjer je nastala posledica

Pri poskusu dejanja ni posledice. Pri poskusu storitve kaznivega dejanja pa je zamišljen kraj, kjer naj bi nastala prepovedana posledica.

10. čl. KZ - Kraj izvršitve kaznivega dejanja

- (1) Kaznivo dejanje je izvršeno tako na kraju, kjer je storilec delal ali bi bil moral delati, kakor tudi na kraju, kjer je nastala prepovedana posledica.
- (2) Za poskus kaznivega dejanja se šteje, da je bil izvršen tako na kraju, kjer je storilec delal, kakor tudi na kraju, kjer naj bi po njegovem naklepu nastala ali bi lahko nastala prepovedana posledica.

ČAS STORITVE KAZNIVEGA DEJANJA - zakon upošteva čas, ko je storilec delal (ne upošteva ubikvitetne teorije).

a) trenutna kazniva dejanja:

- posledica nastane v trenutku, ko storilec dela
- kaznivo dejanje traja nekaj časa (npr. ko je A zaprl B-ja, prične zastaranje teči od trenutka, ko je B-ja spustil na prostost - prenehanje posledice)

b) **kazniva dejanja stanja** - zastaranje se šteje od tistega trenutka dalje, ko je nastalo kaznivo dejanje (npr. sklenitev dvojne zakonske zveze)

9. čl. KZ - Čas izvršitve kaznivega dejanja

Kaznivo dejanje je izvršeno takrat, ko je storilec delal ali bi moral delati, ne glede na to, kdaj je nastala posledica.

P r i m e r i :

- **KRAJ:** stanovanje ali javni kraj. Nekdo podtakne bombo v Avstriji, eksplodira pa v Sloveniji.
- **ČAS:** mati vzame življenje novorojenčku med porodom ali takoj po njem, ko je še pod vplivom poroda (če ga vzame kasneje, je to umor). Nekdo ustrelj nekoga med vojno, ta pa umre po njej.

PROTIPRAVNOST

Ta element mora biti nujno podan. Kaznivo dejanje prinaša sankcijo za kršitev pravne norme (kazniva so le protipravna dejanja). Zakonodajalec v nekaterih primerih posebej poudarja protipravnost, v drugih primerih pa ne (npr. protipraven odvzem prostosti - včasih je odvzem prostosti dovoljen, npr. v kazenskem postopku).

Za protipravnost zakon uporablja tudi druge izraze, npr. neupravičenost (= nasprotje svoji ali tuji pravici).

Oškodovanec lahko privoli v določeno dejanje, vendar pa njegova privolitev ne izključi vedno protipravnosti (npr. vsak odvzem življenja je protipravno kaznivo dejanje in tudi oškodovanec ne more v to privoliti - npr. prošnja za evtanazijo).

Zakon sam pove, da neko dejanje ne more biti kaznivo, če je bilo storjeno **pod vplivom sile**, ki izključi človekovo voljo (“... sila in grožnja” → storilec se sili ni mogel upreti).

13. čl. KZ - Sila in grožnja

(1) Ni kaznivo dejanje tisto dejanje, ki je bilo storjeno pod vplivom sile, ki se ji storilec ni mogel upreti.

(2) Če je bilo kaznivo dejanje storjeno pod vplivom sile, ki se ji je bilo mogoče upreti, ali pod vplivom grožnje, se uporabi prejšnji člen (tj. skrajna sila).

absolutna sila - človek je le sredstvo v rokah drugega človeka

kompenzivna sila - ponuja človeku možnosti delovanja, ampak proti njegovi volji, vsaka odločitev je izsiljena (npr. “življenje ali denar”)

126. čl. KZ - Pomen izrazov

(11) Za silo se šteje tudi uporaba hipnoze ali mamil za to, da se kdo proti njegovi volji spravi v nezavest ali onesposobi za odpor.

Če storilec stori kaznivo dejanje kot izhod iz neke situacije, je to lahko skrajna sila ali silobran.

Izpolnitev znakov kaznivega dejanja ne vodi vedno do samega kaznivega dejanja, če je to **dejanje majhnega pomena** (nevarnost je neznatna, npr. kraja svinčnika). Če bi storilca kaznovali za neznatno dejanje, bi popačili zakon (razvrednotenje prava).

→ narava dejanja - način storitve

Prepovedana posledica ni vedno tudi škodljiva.

→ teža dejanja - obseg posledice (kvantiteta)

Okoliščine, zaradi katerih je nekdo storil dejanje (lahko tudi z dobrim namenom, pa se je ponesrečilo):

- nizka stopnja zavesti in volje
- osebne okoliščine (v prid, npr. osebno razmerje)

KZ (npr.14.čl.): X ali Y ali Z **in** A ali B ali C

vzamemo: 1 iz te skupine + 1 iz te skupine

P r i m e r :

Upravnik begunskega doma je s pomočjo beguncev izvajal obnovitvena dela (begunci so bili pripravljene delati). Sredstev za plačilo dela ni imel, zato je napisal nekaj potnih nalogov za izplačilo stroškov. Po eni strani je šlo za zlorabo pooblastil, po drugi pa se je plačalo delo beguncem. Ni nastala nobena nevarnost, ampak disciplinska kršitev, ki se ne oceni kot kaznivo dejanje - obstajali so tehtni razlogi za oprostilno sodbo (na podlagi 14.čl. KZ).

14. čl. KZ - Dejanje majhnega pomena

Ni kaznivo tisto dejanje, ki ima sicer z zakonom določene znake kaznivega dejanja, je pa majhnega pomena. Dejanje je majhnega pomena, kadar je njegova nevarnost neznatna zaradi narave ali teže dejanja, ali zaradi tega, ker so škodljive posledice neznatne ali jih ni, ali zaradi okoliščin, v katerih je bilo storjeno, **IN** zaradi nizke stopnje storilčeve kazenske odgovornosti ali zaradi njegovih osebnih okoliščin.

Določenost v zakonu je lahko izključena pri **blanketnih določbah** (normah) → KZ se sklicuje na drug predpis, ki pa ga še ni. Neko kaznivo dejanje je lahko zapisano, ni pa še kaznivo, ker manjka bodoč predpis (npr. 188. čl. KZ: prenašanje nalezljivih bolezni - predpisi bodo izdani, ko se bo kakšna bolezen pojavila → tega člena še ne moremo uporabljati, ker še ni predpisa).

188. čl. KZ - Prenašanje nalezljivih bolezni

(1) Kdor se ne ravna po predpisih ali odredbah, s katerimi pristojni organ odredi pregled, razkuženje, izločitev bolnikov ali kakšne druge ukrepe za zatiranje ali preprečevanje nalezljivih bolezni pri ljudeh in s tem povzroči, da se nalezljiva bolezen razširi, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

(2) Enako se kaznuje, kdor se ne ravna po predpisih ali odredbah, s katerimi pristojni organi določijo ukrepe za zatiranje ali preprečevanje kužnih boleznih pri živalih, ki se lahko prenesejo na ljudi in s tem povzročijo, da se kužna bolezen prenese na ljudi.

(3) Kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena iz malomarnosti, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do šestih mesecev.

(4) Če ima dejanje iz prvega, drugega ali tretjega odstavka tega člena za posledico smrt ene ali več oseb, se storilec kaznuje za dejanje iz prvega ali drugega odstavka z zaporom do osmih let, za dejanje iz tretjega odstavka pa z zaporom do petih let.

IZKLJUČITEV PROTIPRAVNOSTI

- a) silobran
- b) skrajna sila
- c) privolitev oškodovanca (samo v posebnih primerih)

a) S I L O B R A N

Nekdo stori kaznivo dejanje takrat, ko brani neko svojo vrednoto pred protipravnim napadom drugega. Pri tem pa obstajajo omejitve za kvaliteto napada in kvaliteto obrambe.

NAPAD mora biti **resničen** (če je namišljen, govorimo o zmoti), **protipraven** in **istočasen**. Napad in obramba morata biti istočasna: če napad preneha → ni silobrana, ampak maščevanje. Napad mora delovati na kakršnokoli vrednoto (življenje in telo, premoženje).

SILOBRAN je **obramba** pred napadom (odvrčanje napada), pri tem se brani sebe ali koga drugega. Potrebnost obrambe:

- obramba ni potrebna, če se človek sam spusti v neko situacijo
- dovoljena je pri protipravnem napadu
- ni silobrana na silobran (če nekdo koga napade, nima silobrana)
- dvoboj ni stanje potrebno obrambe

Obramba mora biti neizogibno potrebna, da se odvrne napad in ne sme biti bolj intenzivna kot napad (če je intenziteta obrambe večja od napada, je silobran prekoračen). Policist lahko uporablja orožje le v silobranu.

PREKORAČEN SILOBRAN:

- storilca se lahko **kaznuje mileje**
- storilcu se lahko **kazen odpusti**, če je bil storilec prestrašen ali močno razdražen zaradi napada

11. čl. KZ - Silobran

(1) Ni kaznivo dejanje tisto dejanje, ki je storjeno v silobranu.

(2) Silobran je tista obramba, ki je neizogibno potrebna, da storilec odvrne od sebe ali koga drugega istočasen protipraven napad.

(3) Storilec, ki je prekoračil meje silobrana, se sme kaznovati mileje: če pa je prekoračil silobran zaradi močne razdraženosti ali prestrašenosti, povzročene z napadom, se mu kazen sme tudi odpustiti.

P r i m e r a :

Bivši mož (A) je zasledoval bivšo ženo (B) in njenega sedanjega partnerja (C) ter jima grozil. Nekoč sta pred grožnjami pobegnila v avto in se zaklenila, A pa je udarjal po avtomobilu z rokami in nogami. Nato je poiskal kamen in razbil steklo. C je stopil iz avtomobila in A-ja enkrat zabodel z nožem. Ali je šlo za silobran?

Odg.: DA - napad je bil protipraven, resničen in istočasen, C je A-ja zabodel le enkrat (odvračanje napada).

Y je obiskal X-a, ki ga je povabil na kavo. Ob klepetu sta se sprla, nato pa je obiskovalec Y s pisemskim nožem večkrat zamahoval proti X-u, ki se je umikal do kuhinje. Tam je pograbil nož in zabodel obiskovalca Y-a, ki je umrl. Prič ni bilo, obstajala je le verzija dogodka, kot ga je kasneje policiji pojasnil X in se pri tem skliceval na silobran. Obdukcija je pokazala, da je pokoljnik dobil približno 100 ran (vbodev) z nožem po vsem telesu. Silobran?

Odg.: NE - nikakor ni šlo za silobran, saj je X kar 100-krat zabodel Y-a.

b) S K R A J N A S I L A

Protipravnost se izključi (kar je dvomljivo). **Gre za silo, ki nima narave napada** (npr. narava, žival, človek, ki sproži nevarnost). Kaznivo dejanje se stori na škodo tretje osebe (ne za odvračanje nevarnosti). Istočasna nezakrivljena nevarnost (tu ne ocenjujemo protipravnosti, ostalo pa). Odvračanje nevarnosti ni pri katerikoli situaciji in zoper kogarkoli.

Prekoračena skrajna sila se kaznuje mileje. Izključuje kazensko odgovornost. Ni skrajne sile, če se je bil storilec dolžan izpostaviti nevarnosti (npr. gasilec, policist) - z opustitvijo svoje dolžnosti je storil kaznivo dejanje in takrat se ne more sklicevati na skrajno silo (neizpolnitev).

12. čl. KZ - Skrajna sila

(1) Ni kaznivo dejanje tisto dejanje, ki je storjeno v skrajni sili.

(2) Skrajna sila je podana takrat, kadar stori storilec dejanje, ki ima vse zakonske znake kaznivega dejanja zato, da bi od sebe ali koga drugega odvrnil istočasno nezakrivljeno nevarnost, ki je ni bilo mogoče odvrniti drugače, pri tem pa prizadejano zlo ni večje od zla, ki je grozilo.

(3) Storilec, ki je sam povzročil nevarnost, toda iz malomarnosti, ali je prekoračil meje skrajne sile, se sme mileje kaznovati, če pa je prekoračil meje skrajne sile v posebno olajševalnih okoliščinah, se mu sme kazni tudi odpustiti.

(4) Skrajne sile ni, če se je bil storilec dolžan izpostaviti nevarnosti.

Primeri:

Nekdo je smrtno bolan, za ozdravitev pa potrebuje nek zdrav organ. Tega se nasilno vzame drugemu (zdravemu) človeku. Tu ne gre za skrajno silo, ker se ne sme poseči v življenje in telo druge osebe!

Na splavu, ki zmore težo le enega človeka, sta dva brodolomca. Eden vrže v morje drugega (ta se utopi) in se tako reši. Tudi tu ni skrajne sile (človeško življenje je največja vrednota - ne moremo tehtati človeških življenj)!

K R I V D A

KZ SFRJ ni poznal pojma "krivda", ampak kazensko odgovornost. Izpolnjeni morajo biti objektivni in subjektivni pogoji, da se storilcu lahko pripiše kaznivo dejanje.

15.čl. KZ → samo krivda je pogoj, da se storilec kaznuje (neprišteven storilec ne more biti kriv)

POJMOVANJE KRIVDE:

- 1) **psihološko pojmovanje:** "vedel si in si hotel to storiti, zato si kriv" (storilčev odnos do storjenega kaznivega dejanja - ne najdemo pa ga pri vseh stopnjah krivde, npr. nezavestno ravnanje)
- 2) **normativistično pojmovanje:** storilcu očitamo, da je kriv. Pogoji: vsaj naklep ali malomarnost in zavest o prepovedanosti dejanja. Očitamo mu, da je vedel za element protipravnosti (ravnal je v nasprotju s pravom).

KZ: "... storilec, ki je prišteven in kriv" → definicija ni najboljša, ker je prištevnost pogoj za krivdo. Prištevnost je sposobnost zavedanja in odločanja. Pri ljudeh je ne ugotavljamo, ampak domnevamo. Če pa se pojavi dvom o prištevnosti, jo je potrebno ugotoviti.

V 16.čl. daje KZ le definicijo neprištevnosti ter navaja psihološke in biološke razloge.

16.čl. KZ - **Prištevnost**

- (1) Ni prišteven storilec, ki ob storitvi kaznivega dejanja ni mogel razumeti pomena svojega dejanja ali ni mogel imeti v oblasti svojega ravnanja zaradi trajne ali začasne duševne bolezni, začasnih duševnih motenj, duševne zaostalosti ali zaradi kake druge trajne in hude duševne motenosti (neprištevnost).
- (2) Storilec kaznivega dejanja, čigar zmožnost razumeti pomen svojega dejanja ali zmožnost imeti v oblasti svoje ravnanje je bila bistveno zmanjšana zaradi kakšnega stanja iz prejšnjega odstavka, se sme mileje kaznovati (bistveno zmanjšana prištevnost).
- (3) Kazensko je odgovoren tisti storilec kaznivega dejanja, ki si je z uporabo alkohola, mamil ali kako drugače sam povzročil neprištevnost, če je bila pred tem glede kaznivega dejanja podana njegova krivda, ki jo zakon določa za to dejanje.

Če ugotovimo, da nekdo ni prišteven, pustimo očitke pri miru. Neprištevnost pomeni nesposobnost biti kriv iz bioloških (duševne abnormalnosti) in psiholoških razlogov. V preteklosti so ugotavljali predvsem biološke razloge (duševni bolniki niso mogli sklepati pravnih poslov). Kasneje je tak človek lahko bil

subjekt kazenskega prava - se ne kaznuje, ampak se proti njemu drugače ukrepa. Pojavilo se je vprašanje "svetlih trenutkov" duševnega bolnika, zato so upoštevali tudi psihološke razloge (ali je bil v času storitve kaznivega dejanja sposoben razumeti pomen svojega dejanja).

BIOLOŠKI RAZLOGI:

Duševna bolezen pomeni, da je prizadet notranji živčni sistem zaradi nekaterih znakov. Izrazite duševne bolezni so psihoze in shizofrenije. Ni važno, ali je duševna bolezen začasna (npr. delirij pri alkoholiku) ali trajna (npr. epilepsija, depresivna psihoza).

Začasne duševne motnje lahko nastanejo zaradi različnih zunanjih vplivov (npr. zastrupitev z alkoholom ali mamili, visoka vročica). Ko vplivi minejo, motnja preneha.

Duševna zaostalost je prizadetost v centralno živčnem sistemu (lahko tudi zaradi okvar notranjih žlez) - tudi, če je ta zaostalost posledica zunanjih vplivov v času razvoja človeka.

Novo v KZ: "... kako drugo trajno in hudo duševno motenost" (npr. psihopatije, socialne devijantnosti - npr. kleptomanija, patološki lažnivci in goljufi) - teh privzgojenih načinov reagiranja se posameznik ne more znebiti.

PSIHOLOŠKI RAZLOGI:

- 1) "**razumeti pomen svojega dejanja**" - razumevanje celovitega socialnega problema svojega dejanja (NE npr. v spanju ali ker se storilec moti, ne ve ali pozabi), zaradi bioloških psihičnih stanj.
- 2) "**ni mogel imeti v oblasti svojega dejanja**" - človek nima svoje volje

Za neprištevnost morata obstajati vsaj en biološki in en psihološki razlog.

- * neprištevnost → ni kazni
- * bistveno zmanjšana prištevnost → odločilno vplivalo za kaznivo dejanje, milejša kazen
- * zmanjšana prištevnost → olajševalna okoliščina pri kazni

Če obstaja dvom o prištevnosti, obdolženca pregleda strokovni izvedenec, ki pove, ali je šlo za motnjo, kako motnja deluje na ljudi in kako to vpliva na sposobnosti ob storitvi kaznivega dejanja. Kakšen vpliv je imelo stanje storilca na storitev kaznivega dejanja pa odloči pravnik (ne sodni izvedenec), ko ima na razpolago čim več podatkov (dejstev). O prištevnosti odloči sodnik, ne pa izvedenec.

(IZPIT)

ACTIONES LIBERE IN CAUSA - storilec je bil v času kaznivega dejanja neprišteven; ko pa je nastajal vzrok za dejanje, je bil prišteven. Kljub temu ga štejemo za krivega:

1) če se je **sam** spravil v to stanje (neprištevnosti)]

2) če je bil prišteven, ko se je spravljal v to stanje] POGOJA

To se pojavi največkrat pri kaznivih dejanjih, storjenih iz malomarnosti, iz naklepa pa zelo redko.

Npr. (naklep): Fant zapusti dekle (dolgo sta bila par), ona pa se odloči, da ga ubije. Ker ni imela dovolj poguma, se je napila, vzela pištolo in streljala na fanta (prej ni nikoli pila niti ni imela pištole v rokah).

Ni actiones libera in causa:

Voznik, ki zaspi med vožnjo - to ni stanje neprištevnosti. Preden je šel na pot, bi se moral ztavedati, da lahko zaspi → **začetna ali zagonska malomarnost** (že v samem vključevanju v promet). Tudi, kadar se nekdo loti nečesa, za kar ni sposoben (npr. vožnja letala - začetna malomarnost je v trenutku, ko se vsede v letalo).

P r i m e r :

Epileptik je šel na vožnjo z avtom. Med vožnjo je dobil napad, ustavil je in ko je napad skoraj prenehal, je odpeljal naprej. Zaletel se je v tovornjak, ki je vozil cevi, te pa so padle na otroka. Kasneje so ugotovili, da je imel epileptik že več podobnih napadov in je vsakokrat šel k drugemu zdravniku. Bil je obtožen zaradi poškodovanega otroka. Ali je to actiones libere in causa?

Odg.: Epileptik je vedel, da je bolan, ni pa se sam spravil v to stanje - torej ne govorimo o actiones libere in causa, temveč o začetni malomarnosti.

V preteklosti nismo poznali pojma krivda. Zdaj pa se zahteva tudi odnos storilca do prepovedanosti dejanja.

Če v KZ ni nič navedeno, gre za naklep (drugače zakon navede, da gre za malomarnost).

15/2.čl. KZ - zavest in volja storilca (naklep)

15.čl. KZ - Kazenska odgovornost

- (1) Kazensko odgovoren je storilec, ki je prišteven in kriv.
- (2) Kriv je storilec, ki je storil kaznivo dejanje z naklepom ali iz malomarnosti, pri tem pa se je zavedal ali bi se moral in mogel zavedati, da je njegovo dejanje prepovedano.
- (3) Za kaznivo dejanje, storjeno iz malomarnosti, je storilec odgovoren samo, če zakon tako določa.

NAKLEP - definicija v KZ zapira druge možnosti (= ni možna še druga razlaga):

- 1) **direkten naklep** - popolna zavest in volja ("... se je zavedal, da posledica lahko nastane, pa je privolil, da nastane.")
- 2) **eventuelni naklep** - manj intenzivna zavest in volja

Obstaja pa lahko še tretja stopnja naklepa (ni v KZ) - druge kombinacije, npr. alternativni dolus: storilec se zaveda, da lahko nastane ena ali druga posledica (hotel je eno od njiju).

Primer: Lovec ustrelj v senco (2 možnosti: medved ali lovski čuvaj). Hotel je eno ali drugo.

Prepovedana posledica je določena v zakonu (npr. odvzem tujega motornega vozila z namenom vožnje).

Primer: A je v tujini in ženi v Sloveniji naroči, naj proda avto. Ko se vrne, na železniški postaji zagleda svoj avto in misli, da še ni prodan. Ker ima rezervne ključe, se odpelje z njim. Tu se lahko izjemoma pojavi tudi eventuelni naklep.

Splošno: kadar zakon zahteva namen, se zahteva direktni naklep.

Eventuelni naklep - pojavi se vprašanje zavestne malomarnosti (voluntas = volja). **Malomaren je tisti, ki noče posledice, napačno pa oceni svoje ravnanje** (npr. pri prehitevanju se zgodi prometna nesreča, ki je

povzročitelj ni hotel). **Pri eventuelnem naklepu pa storilec hoče posledico** (glavno ali stransko). Naklep moramo vedno ugotoviti.

Primer: Nekdo strelja na voznika v avtu. V avtu je tudi sopotnik. Eventuelna posledica: 1- zadane lahko voznika ali sopotnika ali 2- zadane voznika, avto se zaleti in sopotnik umre.

VRSTE NAKLEPA:

- a) **dolus determinatus** - storilec hoče točno določeno posledico
- b) **dolus generalis** - storilec hoče določen krog posledic (npr. telesne poškodbe se ne dajo meriti - šteje se, da je pri poškodovanju vsak od storilcev hotel določeno poškodbo), ne moremo ga širiti na smrt - natančno moramo ugotoviti, ali je obstajal naklep za odvzem življenja
- c) **dolus ante cedens** (prej obstoječ) - naklep je obstajal pred kaznivim dejanjem
- d) **dolus sub secvens** - naklep se pojavi naknadno (po kaznivem dejanju)

Zanima nas dolus ob nastanku kaznivega dejanja, ne pa tisti, ki je nastal prej ali kasneje.

- e) **posredni (indirektni) dolus** - fiktivni naklep za fiktivne posledice (npr. čarovništvo - čarovnica je kriva za nek dogodek) - v moderni dobi ga ni več
- f) **dolus premeditatus** - premišljen naklep (človek ga dalj časa nosi v sebi) } Na splošno ju KZ ne razlikuje več.
- g) **dolus repentinus** - nenadni naklep } }
- h) alternativni dolus**
- i) **dolus coloratus** (obarvani naklep) - teži k nekim ciljem, ki jih lahko vrednostno ocenimo (npr. kazniva dejanja iz koristoljubnosti, nizkotni nagibi)

Prej je kazenski zakon določal: "če je storilec vedel" → gre samo za neko posamezno okoliščino (ni nujno, da je celotno dejanje storjeno z naklepom).

Primer: Nekdo kupi ukradeno stvar in to ve. Gre za odnos do ukradenosti.

Finalistično pojmovanje kaznivega dejanja ustreza izključno naklepnim kaznivim dejanjem. To pojmovanje ni združljivo s pojmom malomarnosti.

18.čl. KZ ne upošteva novih spoznanj o malomarnosti. ↓

18.čl. KZ - Malomarnost

Kaznivo dejanje je storjeno iz malomarnosti, če se je storilec zavedal, da zaradi njegovega ravnanja lahko nastane prepovedana posledica, pa je lahkomišlno mislil, da jo bo lahko preprečil ali da ne bo nastala; ali če se ni zavedel, da lahko nastane prepovedana posledica, pa bi se bil po okoliščinah in po svojih osebnih lastnostih tega moral in mogel zavedati.

MALOMARNOST je opuščanje dolžne skrbnosti (ki je zapovedana) **za odvratanje nevarnosti za druge** (ne zanima nas: za sebe). Je tudi neka vrsta ravnanja, ne le odnos do posledice. Upoštevamo tudi zagonsko (začetno) malomarnost. Storilec noče posledice, ta nastane zaradi njegove neprevidnosti. Malomarnost je podobna naklepu, pravo obliko pa je razvila šele moderna doba (tehnološka revolucija) - nekdo nepravilno izvaja (tvegane) dejavnosti. Za malomarnost je odgovornost večja (storilec ni hotel, ampak ni bil dovolj pazljiv).

- **zavestna malomarnost (luxoria)** - “... se je storilec zavedal, da lahko nastane posledica, pa je mislil, da jo bo lahko preprečil ali da ne bo nastala ...”
- **nezavestna malomarnost** - “... se ni zavedal, pa bi se moral in mogel zavedati.” (obstoji objektivna dolžnost zavedanja, ocenjujemo po povprečno previdnem človeku).

Osebnosti človeka - fizične (npr. čutila) in znanje

Vprašljivo je, ali je zavestna malomarnost hujša od nezavestne. Nekomu, ki ima več znanja, ne moremo očitati večje krivde - malomarnost pa lahko (zahteva se večja previdnost). Ne moremo vsakomur očitati nezavestne malomarnosti.

Primer: Moški je pozno ponoči (zelo temna noč) vozil s hitrostjo 50 km/h po ovinkasti cesti, ki se je vila po ravnini (okolica Ormoža). Povožil je pijanca, ki je ležal sredi ceste. Očitati so mu krivdo - moral bi se zavedati, da na štajerskih cestah ležijo pijanci! Nesmisel - to je zunaj zahteve o previdnosti!

Odgovornost za hujšo posledico - kadar iz neke posledice nastane še hujša posledica (npr. telesna poškodba - 134.čl./2). Kvalificirano dejanje je težje od temeljnega.

19.čl. KZ - Odgovornost za hujšo posledico

Če je iz kaznivega dejanja nastala hujša posledica, za katero predpisuje zakon hujšo kazn, se sme ta kazn izreči, če je storilec glede na to posledico ravnal malomarno.

☐ Če iz naklepnega dejanja hude telesne poškodbe nastane smrt → naklep do temeljne posledice (huda

telesna poškodba) in malomarnost do hujše posledice (smrt).

Primer: Ljubosumna žena je nezvestega moža skopila, da ne bi več "skakal čez plot". Mož je umrl. Naklep je bil do hude telesne poškodbe (cilj), smrt pa je nastopila preko tega - malomarnost.

Če hujša posledica nastane z naklepom, je to novo kaznivo dejanje (npr. ponarejanje denarja povzroči motnje v gospodarstvu države - motnje so hujša posledica).

ODNOS DO PREPOVEDANOSTI DEJANJA (v KZ je teoretična - šolska pot)

Zavest o prepovedanosti dejanja ni enakovredna naklepu in malomarnosti (naklep in malomarnost moramo ugotavljati) - zavest se predpostavlja. Ko pa se pojavi dvom o zavesti, jo sodnik ugotavlja.

IZKLJUČITEV KRIVDE: zakon navaja en primer - zmoto. Zmota je lahko:

- **dejanska zmota** - zmotiti se o dejstvih
- **pravna zmota** - zmotiti se o vsebini pravnega pravila

Primer: Lovec, ki ne ve natančno, kdaj je lovopust za neko vrsto divjadi, je v pravni zmoti. V dejanski zmoti pa je, če pravilo pozna, zmotil pa se je v datumu.

Razlikovanje med dejansko in pravno zmoto je bilo včasih zelo pomembno in tudi danes zmoti nista popolnoma izenačeni.

Dejanska zmota:

- v ožjem pomenu - motiti se o dejstvu, ki je vezano na znake kaznivega dejanja

– v širšem pomenu - (npr. putativni silobran, PUTO = mislim)

Pri zmoti storilec nekaj ne ve. Malomarnosti zmoti ne izključi vedno (čl. 20/2) - malomarnost je tudi odgovornost za nevedenje. Zmoti iz malomarnosti se velikokrat pojavlja (npr. v prometu nekdo ne ve, da ni na prednostni cesti → malomarnost - ni pogledal prometnega znaka).

Pravna zmoti:

Ignorantia iuris nocet. V nekaterih primerih pa bi bilo krivično zahtevati od ljudi poznavanje prava. ↓

Primer: Letalo prisilno pristane v puščavi. Potnik A je tujec, najame rent'a'car in ne ve, po kateri strani ceste se vozi v tej državi. Če bi A načrtoval obisk te države, bi mu lahko očitali malomarnost (moral bi se pozanimati, ali se vozi po levi ali desni strani), ker pa je bil pristanek prisilen, mu tega ne moremo.

21.čl. KZ: "... iz opravičenih razlogov ni vedel." Avstrijsko pravo: za neopravičene razloge gre, kadar so se vsi lahko seznanili z nekim pravnim pravilom, le storilec ne.

čl. 21/2 - storilec je bil površen

21.čl. KZ - Pravna zmoti

(1) Ni kazensko odgovoren storilec kaznivega dejanja, ki iz opravičenih razlogov ni vedel, da je to dejanje prepovedano.

(2) Če bi se storilec zmoti lahko izognil, se sme kaznovati mileje.

Primer: Rom je živel z mladoletno Rominjo in z njo imel otroka. Sodnik je upošteval, da je bil Rom v pravni zmoti.

Druga razlaga: gre za konflikt norm (pravnih in tistih, ki jih ima romska skupnost). Težko je govoriti o pravni zmoti - šlo je za podrejanje drugi normi (konflikt še ni pravna zmoti).

VRSTE ZMOTI:

- a) **zmoti o objektu kaznivega dejanja** (*error in objecto*) - npr. nekdo želi ukrasti vrečo premoga, ukrade pa vrečo krompirja. Če ne gre za posebne lastnosti stvari, je to irelevantno. Če gre za stvar velike vrednosti (npr. nekdo hoče ukrasti vrečo drv, ukrade pa vrečo zlatih palic) - velika tatvina (čl. 212/3)
- b) **zmoti o osebi** (*error in persona*) - npr. nekdo strelja na žensko v rdečem plašču, misleč, da je to njegova tašča - irelevantno. Pri napadu na uradno osebo pa se zahteva, da storilec ve, da je to uradna oseba.

- c) **zmota o vzročni zvezi** - iz storilčevega dejanja nastane mišljena posledica, toda po drugi poti. Zmota je irelevantna (npr. A vrže B-ja v vodo, da bi se utopil. B udari ob obrežni kamen in to je vzrok smrti).
- d) **zgrešeni udar** - storilec svoje dejanje usmerja proti enemu objektu, posledica pa nastane na drugem objektu (to v bistvu ni zmota).

*** konec kazenske odgovornosti ***

POSKUS KAZNIVEGA DEJANJA

Poskus je začetek kaznivega dejanja, ne privede pa do posledice. Poskus je možen le pri naklepnih dejanjih (pri malomarnosti ne).

Pripravljalna drejanja - kazniva je le tista oblika pripravljalnega dejanja, ki je določena v zakonu (ta dejanja morajo biti posebej opisana v zakonu).

Poskušeno dejanje nastopi tisti trenutek, ko storilec začne izvrševati to, kar je v zakonu zapisano kot kaznivo. Začetek izvršitvenega dejanja je težko določiti.

Primer: A pristavi lestev k hiši, da bi splezal na balkon in v stanovanje. Kdaj je bilo pripravljalo dejanje in kdaj se šteje za začetek izvršitve? Mejo je težko določiti. Poskus: ko je stopil na prvi klin lestve (nekaj mora biti že storjeno - prvi gib za poskus).

⇒ **nedokončan poskus** - storilec začne izvajati dejanje, vendar ga še ni v celoti izvršil (npr. vlomilec koplje rov v banko, pa ne pride do blagajne)

⇒ **dokončan poskus** - (npr. A sproži puško in zgreši)

Zakaj je poskus kazniv? (Poskus pri tatvini (211.čl.) je kazniv.)

22. čl. KZ - Poskus

(1) Kdor je izvršitev naklepnega kaznivega dejanja začel, pa ga ni dokončal, se kaznuje za poskus, če gre za kaznivo dejanje, za katero se sme po zakonu izreči **3 leta zapora ali hujša kazen**; za poskus drugih kaznivih dejanj pa samo tedaj, če zakon izrecno predpisuje, da je kazniv tudi poskus.

(2) Storilec se kaznuje za poskus v mejah kazni, predpisane za kaznivo dejanje, lahko pa tudi mileje.

Razlogi, zakaj je ostalo pri poskusu, niso pomembni. Stališče nekaterih najbolj strogih zakonodaj je, naj bo poskus vedno kazniv. Ponavadi pa zakonodaje vendarle ne gredo tako daleč. Kazniva dejanja delijo na blažja in hujša. Pri nas: poskus ni vedno kazniv - KD določa načeloma kaznivost za poskus hujših kaznivih dejanj (glej 22.čl.).

Če kazen za kaznivo dejanje ne dosega 3 let - zakon posebej določa, da je poskus kazniv (npr. čl. 152/4 - kršitev nedotakljivosti stanovanja). Poskus je kazniv tudi, ko zakon določa poskus kot kaznivo dejanje (npr. 132.čl. - nedovoljena prekinitev nosečnosti: "... začne prekinjati..." = poskus). KZ v 22. čl. določa, da se za poskus kaznuje enako kot dokončano kaznivo dejanje, lahko pa tudi mileje. Kadar pa KZ izenači poskus z dokončanim kaznivim dejanjem, se ne more kaznovati mileje.

Poskus v nekaterih primerih ni mogoč ali pa je neprimeren.

- a) **nemogoč poskus** - npr. pri trenutnih kaznivih dejanjih (npr. verbalni delikti), predvsem pri tistih, ki nimajo posledice (npr. kdor kupuje mamila z namenom prodaje)
- b) **neprimeren poskus**: - glede na sredstvo, s katerim se poskuša
- glede objekta, proti kateremu se poskuša

Delitev sredstev in objektov nekoč (danes ni več te delitve): absolutno in relativno neprimeren poskus.

Primer: A poskuša vzeti življenje B-ju, zato strelja nanj, B pa je že mrtev, ker ga je prej zadela kap. V tem primeru naj ne bi šlo za poskus, ker objekta (življenja) ni več (naklep sicer obstaja, ne more pa se ga več realizirati).

A začne delati abortus B, ta pa sploh ni bila noseča. Gre za neprimeren poskus zaradi neprimernega predmeta.

A vlomi v blagajno, kjer naj bi bil denar za plače, blagajna pa je prazna. Gre za neprimeren poskus (praksa).

A strelja na posteljo, misleč, da je v njej B, tega pa ni tam. Tu gre za poskus, čeprav predmet ni na tistem mestu, vendar B še eksistera (predmet obstaja na drugem mestu).

Razlika med neprimernim poskusom in zmoto: pri neprimernem poskusu kljub naklepu ni objektivne nevarnosti dejanja storilca.

Sredstvo je lahko tudi relativno neprimerno. Pojavi se vprašanje, kdaj gre za neprimerno sredstvo, kdaj pa ga storilec ni znal uporabiti in ni uspel dokončati začetega dejanja.

Primer: Dva odvetnika sta pisala pritožbe, da sta njuna klienta uporabila neprimerno sredstvo, ko sta pijana zaman poskušala posilstvo. Tu ne gre za neprimerno sredstvo, ker sta bila storilca sama nesposobna (kazen se ne odpusti).

ODSTOP OD KAZNIVEGA DEJANJA (t.i. "skesanci")

Odstop od kaznivega dejanja pomeni, da nekdo ni dokončal poskusa kaznivega dejanja, ker je prej odstopil. Odstop mora biti **prostovoljen** - svoj prvotni naklep mora izničiti (ne samo preložiti dejanja). KZ upošteva "skesanca" (čl. 211/4: "Če je storilec vrnil oškodovancu ukradeno stvar, preden je zvedel, da je uveden kazenski postopek, se mu sme kazen odpustiti.")

⇒ **nedokončan poskus** - sredi poskusa preneha

⇒ **dokončan poskus** - storil je vse, vendar posledica ni nastala (če je on osebno preprečil, da pride do posledice, je to prostovoljen odstop)

Primer: A ustrelji in zgreši. Tu ni odstopa, ker ni njegovo dejanje tisto, ki bi preprečilo posledico (ampak je zgrešil).

24.čl. KZ - Prostovoljni odstop

- (1) Storilcu, ki je poskusil izvršiti kaznivo dejanje, pa je prostovoljno odstopil od njegove izvršitve, se sme odpustiti kazen.
- (2) Če storilec prostovoljno odstopi od izvršitve kaznivega dejanja, se kaznuje za tista dejanja, ki pomenijo kakšno drugo samostojno kaznivo dejanje.

V čl. 24/2 je neko blažje dejanje zajeto v drugem hujšem dejanju.

V kaznivem dejanju roba sta zajeta sila in tatvina. Nekdo je npr. poskusil izvršiti rop, pa je ostalo le pri sili (tatvine še ni bilo). Glej stek in navidezni stek.

Primer: A je s ponarejeno hranilno knjižico prišel k blagajni. Gre za dve kaznivi dejanji: 1- ponarejena listina in 2 - poskus goljufije. Odstopil je od goljufije (ni dvignil denarja) - kaznujemo ga za kaznivo dejanje goljufije (PREVERI!)

STEK KAZNIVIH DEJANJ

O steku kaznivih dejanj govorimo, kadar se nekoga sodi za več storjenih kaznivih dejanj (storitev, opustitev), ki so storjena istočasno ali v zaporedju.

- **REALNI STEK** - nekdo z več dejanji zaporedoma stori več kaznivih dejanj (npr. nekdo pride v telovadnico in krađe iz omaric - kraja iz vsake omarice je samostojno kaznivo dejanje)
- **IDEALNI STEK** - nekdo z enim dejanjem povzroči več posledic in vsaka od njih je samostojno kaznivo dejanje (npr. nekdo je enkrat streljal in ranil dve osebi → dve kaznivi dejanji). Idealni stek se oceni po več določbah KZ.

Navidezni stek je lahko idealni ali realni.

NAVIDEZNI IDEALNI STEK

Navidezen idealni stek pomeni, da imamo opraviti z enim samim kaznivim dejanjem, kljub temu da je storilec z eno storitvijo ali opustitvijo uresničil zakonske znake oz. prepovedane posledice dveh ali več zakonskih dejanskih stanov (knjiga str. 168).

a) **odnos konsumpcije** - neka norma se iztroši v drugi (npr. odvzem življenja vedno poteka v telesni poškodbi → gre za eno kaznivo dejanje - odvzem življenja)

b) **odnos generalnosti** (splošno kaznivo dejanje) - generalno kaznivo dejanje je vedno odpravljeno s specialnim. Kadar bi lahko uporabili splošno in posebno normo, uporabimo posebno (npr. nekdo s požigom poškoduje tujo stvar → za požig je predpisana specialna norma, za poškodovanje tuje stvari pa generalna - uporabimo torej normo za kaznivo dejanje požiga).

c) **odnos subsidiarnosti** - neka določba je po svojem pomenu vedno subsidiarna, če ni kaj drugega določeno (npr. čl. 261/3: "... pa pri tem niso podani znaki drugega kaznivega dejanja ..." ali npr. kaznivo dejanje sodelovanja v pretepu, kjer je bil nekdo ubit in ne moremo ugotoviti ali je smrt povzročil A).

Če A stori pripravljalno dejanje (ki je kaznivo), nato izvrši kaznivo dejanje, se kaznuje le za izvršeno dejanje.

A ukrade stvar in jo skriva (glavno dejanje = tatvina, podrejeno dejanje = prikrivanje stvari). Ne kaznuje se za obe dejanji.

d) **odnos alternativnosti** - v okviru istega kaznivega dejanja imamo več predpisanih oblik.

Npr. ponareditev poslovne listine - nekdo vpiše podatke ali jih ne vpiše, pa bi jih moral. Če hkrati zagreši oboje, se upošteva le ena, najbolj izrazita alternativa.

Npr. velika tatvina - več oseb predrzno vlomi (to niso 3 kazniva dejanja: vlom, predrzno, tatvina), temveč se upošteva le ena najbolj izrazita alternativa, ostale pa so oteževalne okoliščine.

e) **inkluzija** - v enem primeru imamo dve kaznivi dejanji, pri katerem je eno dejanje nasproti drugemu nepomembno (npr. umor in mala tatvina → to je en primer, mala tatvina postane nepomembno dejanje).

Npr. A steče za B-jem v njegovo stanovanje (t.j. B-jevo) in ga tam hudo poškoduje. Kaznivo dejanje je huda telesna poškodba, vstop v tuje stanovanje pa štejemo za oteževalno okoliščino.

NAVIDEZNI REALNI STEK

Navidezni realni stek je polzankonska konstrukcija (ni v KZ, mi pa jo uporabljamo): več samostojnih kaznivih dejanj štejeemo za eno kaznivo dejanje (npr. prej omenjene tatvine iz omaric štejeemo za eno tatvino).

KZ predvideva, da neko dejanje poteka skozi dve fazi - vsaka zase je kaznivo dejanje (npr. roparska tatvina + prisila). Navidezni realni stek so tudi kolektivna dejanja in ponavljajoča dejanja (vez med ponavljajočimi dejanji je storilčev naklep). KZ sam izključuje stek pri kolektivnih dejanjih. (PREVERI TO!!!)

Primer.: Kdor se ukvarja s prenašanjem blaga čez carinsko črto z izogibanjem carinskemu nadzorstvu (to izogibanje je kaznivo dejanje).

A si ustvari organizacijo dobaviteljev v eni državi in kupcev v drugi državi. Za kaznivo dejanje gre, tudi če ga enkrat dobimo pri "švercanju", ker se s tem ukvarja (ali: A si ustvari skladišče za tako blago).

Blagajničarka vsak dan ukrade malo denarja (vsakič, ko je vzela, je storila eno kaznivo dejanje) - to štejeemo za eno kaznivo dejanje (računsko ugotovimo celoten znesek kraje v določenem obdobju).

KZ - pri napadu na uradne osebe ni steka, ampak gre za hujše kaznivo dejanje.

NADALJEVALNO KAZNIVO DEJANJE

(Obnova postopka) Nadaljevalno kaznivo dejanje - ne smemo združiti kaznivih dejanj v eno, ko gre za velike ali izrazito individualne vrednote (npr. umor dveh ljudi ni eno ampak dve kaznivi dejanji!).

V sodni praksi so pogosti primeri, da storilec v nekem krajšem ali daljšem času stori celo sedijo istovrstnih kaznivih dejanj. V teh primerih gre v resnici za realni stek - vendar pa se sme vsa takšna serijska dejavnost storilca šteti za eno kaznivo dejanje (zaradi tehničnih težav, ki bi jih taki primeri povzročili sodni praksi pri odmerjanju kazni), če so vsa dejanja tako medsebojno povezana, da se pokažejo kot celota, posamezna dejanja pa le kot posamezni sestavni deli te celote (knjiga str. 173).

Če gre pri večkratnem spolnem nasilju za istega oškodovanca - je to nadaljevalno kaznivo dejanje.

POGOJI ZA NADALJEVALNO KAZNIVO DEJANJE:

1) konstatni (splošni) pogoji:

- a) istovrstna kazniva dejanja (npr. tatvina, majhna tatvina)
 - b) med kaznivimi dejanji mora biti časovna kontinuiteta
 - c) subjektivna povezanost (npr. blagajničarka si je vnaprej zamislila končno vsoto za nakup avtomobila) - mora biti istovrstna krivda (ne mešaj naklepov in malomarnosti)
- 1) poleg konstantnih pogojev mora biti še **en vezni element**, ki je od primera do primera različen (npr. isti kraj kaznivih dejanj, isti oškodovanec...)

Zastaranje: a) RELATIVNO - od zadnjega kaznivega dejanja

b) ABSOLUTNO - za vsako kaznivo dejanje posebej

Kaznivo dejanje lahko preide v hujšo obliko zaradi vsote posledic, npr. kaznivo dejanje TATVINE:

- čl. 211/1: “Kdor vzame komu tujo premično stvar z namenom, da si jo protipravno prilasti, se kaznuje z zaporom do 3 let.”
- čl. 212/1: “Storilec tatvine iz prvega odstavka prejšnjega člena se kaznuje z zaporom do 5 let, če...”
- “... in je storilcu šlo za to.”

Možnih je več načinov, kako kaznovati storilca pri steku kaznivih dejanj.

U D E L E Ž B A (= 1 kaznivo dejanje + več storilcev)

Pri udeležbi imamo pri enem kaznivem dejanju več storilcev.

- a) udeležba v ožjem pomenu - priključiti se storilcu (napeljevanje, pomoč)
- b) udeležba v širšem pomenu - zajema tudi sosterilstvo

SOSTORILSTVO - kaznivo dejanje izvrši več storilcev

25. čl. KZ - Sosterilstvo

Če dvoje ali več oseb skupno stori kaznivo dejanje tako, da sodelujejo pri izvršitvi, ali tako, da s kakšnim drugačnim dejanjem odločilno prispevajo k njegovi izvršitvi, se vsaka izmed njih kaznuje s kaznijo, predpisano za to dejanje.

Pri kaznivem dejanju lahko sodeluje **sostorilec** ali **nekdo, ki se je pridružil storilcu** (→ napeljevalec, pomočnik - za pridruženega sta v KZ samo ti dve obliki kaznivi).

a) TEORIJA GOSPODARJENJA NAD DEJANJEM: sostorilec je tisti, ki obvladuje situacijo - npr. stražar (njegovo straženje je zelo pomembno za rop). Če pa straženje ni tako pomembno (je le obrobno), je to pomagač (ne pa sostorilec). Teorija ima svoje pomanjkljivosti.

b) TEORIJA ODLOČILNEGA DELEŽA: (naš KZ) ima tudi svoje pomanjkljivosti. Zakon sosterilca ne kaznuje le za njegov del (prispevek), ampak za celotno kaznivo dejanje.

V nekaterih primerih lahko sosterilstvo postane vprašljivo (divergentna kazniva dejanja, DIVERGENTEN = različen, raznosmeren, razhajajoč se), npr. A in B vozita nasproti in pride do prometne nesreče → tu ni sosterilstva.

Sosterilstva ni pri lastnoročnih deliktih in verbalnih dejanjih.

Primer: A in B kopljeta vsak iz svoje smeri rov proti banki. Ker ne vesta eden za drugega, ni sosterilstva (nista se zmenila). Za sosterilstvo mora obstajati zavest oseb.

Sostorilstvo je možno iz malomarnosti (npr. dva nosita veliko šipo in jo razbijeta) in pri **opustitvenih dejanjih** (vsak opusti svojo dolžnost).

Primer: Vojaki so pomagali graditi cesto. Imeli so eksploziv. Prenočevali so v osnovni šoli. Ker je deževalo, so v šoli shranili tudi eksploziv (v nasprotju s predpisi, saj bi ga morali skladiščiti posebej). Malomarnost vseh je bila v tem, da so eksploziv hranili v šoli in vsi so zavestno pristali na tak način hrambe. Nekega dne je eksploziv eksplodiral in šola je bila porušena - vsi vojaki so bili sosterilci (v nesreči je umrlo 13 vojakov).

Posredni storilec: glavni storilec ne izvrši kaznivega dejanja (npr. A naroči B-ju, da mu prinese "njegov" - A-jev dežnik, ki to v resnici ni in B to stori). Drug primer: zloraba položaja (samo uradna oseba).

Napeljevanje k samomoru (131.čl.).

*** konec sosterilstva ***

Udeležba v ožjem pomenu obsega napeljevanje in pomoč. Udeleženec se pridruži storlcu.

- a) **monizem udeležbe** - gre za eno kaznivo dejanje
- b) **pluralizem udeležbe** - vsak stori svoje kaznivo dejanje (kolikor udeležencev, toliko kaznivih dejanj)

KZ sprejema teorijo monizma, v nekaterih primerih pa izjemoma tudi teorijo pluralizma. Pri neuspelem napeljevanju ni pluralizma.

Napeljevanje in pomoč sta kazniva le za naklep.

NAPELJEVANJE je intenzivnejša oblika udeležbe kot pomoč, gre za psihično priključitev k storilčevemu dejanju. Napeljevalec je miselni kreator kaznivega dejanja in s svojim ravnanjem - z besedami vzbudi odločitev storilca. Naklep napeljevalca je, da prenese odločitev na drugega, ki to odločitev izpelje. Napeljevanje je lahko posredno, neposredno ali verižno.

Pogoji za napeljevanje:

1. napeljevanje se mora nanašati na določeno osebo (ali določen krog oseb) in na določeno kaznivo dejanje
2. napeljevalec in napeljevani morata imeti v mislih isti dogodek

Propaganda se nanaša na nedoločen krog oseb, lahko pa je tudi kazniva - npr. A je v časopisu obljubil nagrado, če kdo (nedoločen krog oseb) ubije nadškofa.

26. čl. KZ - **Napeljevanje**

- (1) Kdor drugega naklepoma napelje, da stori kaznivo dejanje, se kaznuje, kakor da bi ga bil sam storil.
- (2) Kdor drugega naklepoma napeljuje k storitvi kaznivega dejanja, za katero se sme po zakonu izreči 3 leta zapora ali hujša kazen, se kaznuje kako za poskus kaznivega dejanja, tudi če dejanje ni bilo niti poskušeno.

POMOČ je psihična ali fizična udeležba pri kaznivem dejanju. Pomočnik le olajša delo storilcu, njegovo dejanje ni odločilno za izvršitev kaznivega dejanja (če je bilo dejanje odločilno → sostorilec).

27. čl. KZ - **Pomoč**

- (1) Kdor komu naklepoma pomaga pri izvršitvi kaznivega dejanja, se kaznuje, kakor da bi ga bil sam storil, sme pa se kaznovati tudi mileje.
- (2) Kot pomoč pri izvršitvi kaznivega dejanja se šteje zlasti: če da kdo storilcu nasvet ali navodila, kako naj stori kaznivo dejanje, če mu da na razpolago sredstva ali odstrani ovire za izvršitev kaznivega dejanja, kakor tudi če vnaprej obljubi, da bo prikril kaznivo dejanje, storilca, sredstva, s katerimi bo kaznivo dejanje storjeno, sledove kaznivega dejanja ali predmeta, pridobljene s kaznivim dejanjem.

“...kdor vnaprej obljubi, da bo prikril kaznivo dejanje” → če je obljuba prikritja kaznivega dejanja **odločilna**,

da ga nekdo stori, je to že **napeljevanje**

napeljevanje → pred storitvijo kaznivega dejanja

pomoč → med ali po storitvi kaznivega dejanja

Kako kaznovati napeljevalca in kako pomagača?

Napeljevalca se kaznuje enako, kot da bi dejanje sam storil. Pomagača se kaznuje enako, lahko pa tudi mileje.

Pri monizmu udeležbe (eno kaznivo dejanje) gre za akcesornost: kaznivost udeleženca je odvisna od kaznivosti storilca. **Limitirana akcesornost:** ni pomembno, ali je storilec kriv, temveč, da je izpolnil znake kaznivega dejanja.

28. čl. KZ - **Kaznovanje napeljevalca in pomagača za poskus**

Če ostane kaznivo dejanje pri poskusu, se napeljevalec in pomagač kaznujeta kakor za poskus.

NEUSPELO NAPELJEVANJE - napeljevanje ni privedlo do mišljenih posledic, ni prišlo niti do poskusa storitve kaznivega dejanja. Za neuspešno napeljevanje gre tudi, če se je storilec že sam prej odločil za dejanje (psihična pomoč napeljevalca).

B ni začel izvrševati kaznivega dejanja, ker: 1. ga A ni uspel prepričati

2. ga je A uspel prepričati, pa si je B premisлил

3. B ni mogel začeti izvrševati kaznivega dejanja

Primer: A je računal na tetino dediščino, ona pa si je našla partnerja, zato je A napeljeval B-ja na umor tete in njenega partnerja. B je z dejanjem odlašal. A je pritiskal nanj ("kdaj boš že to storil"), zato je B storil drugo kaznivo dejanje, da je šel v zapor in se tako rešil A-ja.

Šlo je za neuspešno napeljevanje A-ja, ker ni bilo realizacije (OPOMBA: samostojna kaznivost A-ja kakor za poskus po 26/2 čl. KZ - za umor je kaznen min 5 let).

Agent provokator ni kazniv kot napeljevalec, če je pripravil storilca le k poskusu storitve kaznivega dejanja.

omni facturus - sposoben storiti vse (npr. poklicni morilec - A mu plača za umor B-ja → napeljevanje).

EKSCES - če eden izvrši več, kot so imeli ostali v mislih. Drug udeleženec ne odgovarja za eksces prvega.

- kvalitativen eksces -
- kvantitativen eksces - isto dejanje, vzame več

Primer: Branjevki A in B sta se prepirali. A je nato rekla svojemu fantu C, naj branjevko B "fajn našge" in mu dala natančna navodila za izvedbo. C je z verigo močno pretepel B in nazadnje še posilil. Posilstvo = eksces.

29.čl./3 KZ - osebna razmerja med sorodniki

POSEBNE DOLOČBE O KAZNIVOSTI ZA KAZNIVA DEJANJA, STORJENA PO JAVNIH OBČILIH

To so določbe o kaskadni kaznivosti. Razvile so se ob reagiranju oblasti na tisk (pojav tiska v 15. stol.) Represivno reagiranje - uničiti vse (knjige, pisce, tiskarje ...), preventivno reagiranje - cenzura (odpravila jo je francoska revolucija, ponovno pa jo je uvedel Napoleon). Kaskadni sistem se je pojavil v Belgiji (sprejeli so ustavo in odpravili cenzuro). V ustavi (1930) so določili: če je avtor v Belgiji znan, odgovorni urednik ne more biti kaznovan. Kaskadna kaznivost je nastajala izven kazenskega sistema. Stara Avstrija tega ni sprejela (uvedla je samostojno kaznivost glavnega urednika).

Zakon o tisku (objavljen 1925): če avtor ni znan, je odgovoren odgovorni urednik. Njegove določbe je prevzel kazenski zakon SFRJ (kot splošni zakon).

32.čl. KZ - Uporaba splošnih določb o kazenski odgovornosti

Določbe o kaznivosti oseb, navedenih v 30. in 31. členu tega zakonika, se uporabljajo le, če te osebe niso kazensko odgovorne po splošnih določbah tega zakonika o kazenski odgovornosti.

KAZNIVOST PRAVNIH OSEB ZA KAZNIVA DEJANJA

33. čl. KZ:

- (1) Zakon določa odgovornost pravne osebe za kaznivo dejanje, ki ga je storilec izvršil v imenu, na račun ali v korist pravne osebe.
 - (2) Zakon določa kazni, opozorilne sankcije in varnostne ukrepe ter pravne posledice obsodbe za pravne osebe.
 - (3) V zakonu se določijo kazniva dejanja, za katera lahko odgovarja pravna oseba.
 - (4) Z zakonom se določijo posebne določbe o kazenskem postopku zoper pravno osebo.
-

14.2.1997 SOB

KAZENSKÉ SANKCIJE

1. krivda
2. kazenska odgovornost
3. kazen (kazenske sankcije)

5. čl. KZ - Kazenske sankcije

- (1) Kazenske sankcije so: kazni, opozorilne sankcije, varnostni ukrepi in vzgojni ukrepi.
- (2) Za kaznivo dejanje je v zakonu vedno določena kazen. Druge sankcije iz prejšnjega odstavka se izrekajo po določbah splošnega dela tega zakonika.
- (3) Ob pogojih, določenih s tem zakonikom, se proti storilcu zaradi storjenega kaznivega dejanja ali izrečene kazenske sankcije uporabita tudi odvzem premoženjske koristi in objava obsodbe.

Absolutna teorija kaznovanja: s sankcijo se popravi kaznivo dejanje. Relativni sistem: dopušča se, da ima kaznovanje še druge smotre.

individualna prevencija: sankcija zavira storilca

generalna prevencija: sankcija odvrača ljudi od kaznivih dejanj

Kazensko pravo varuje, kar ljudje sprejemajo in zavrača, česar ne sprejemajo. V sankciji se izraža tudi varnostna komponenta (večja, manjša kazniva dejanja). Sankcija ni le kazen, ampak ima tudi socialne in moralne funkcije.

1. normativistične]
2. socialne | komponente prava

3. vrednostne]

Sankcije so pravno obvladljive. Nimamo monizma kazenskih sankcij (samo ena kazen), ampak pluralizem (kazni se med seboj dopolnjujejo).

čl. 5/3: odvzem premoženjske koristi in objava sodbe sta dve pravni sankciji, ki nista tipično kazenski (npr. civilni, upravni). Objava sodbe je tudi v upravnem pravu, časopisnem pravu (tu se mora objaviti mnenje in nasprotno mnenje).

Italijanski zakon govori o civilnih sankcijah v kazenskem pravu. Pri nas imamo nujni minimum civilnih kazni v kazenskem pravu. Druge teorije - manj pomembne (npr. filozofska)

Kazen ima polno vsebino, ki je druge kazenske sankcije nimajo. Z velikostjo kazni se pove velikost kaznivega dejanja (za vsako kaznivo dejanje mora biti kazen).

K A Z E N je najvažnejša kazenska sankcija.

1. smrtna kazen (v Sloveniji je nimamo)	]	
2. zapor		
3. denarna kazen		VRSTE KAZNI
4. prepoved vožnje motornega vozila] stranski		
5. izgon tujca iz države] kazni	]	

SMRTNA KAZEN (Evropa je zoper njo, v ZDA pa še obstaja): če oblasti dovolimo, da posega v človekovo življenje (najvišja vrednota), ji moramo dovoliti tudi poseg v manjša dejanja (npr. poseg v stanovanje). Številni argumenti, ki govorijo zoper smrtno kazen, govorijo tudi zoper dosmrtno ječo (npr. pribl. 10% obsodb je zmotnih). Pri nas smo prej poznali smrtno kazen, ki je bila predpisana samo alternativno (poleg zapora 20 let), v sedanjem KZ pa je spremenjena v 20 let zapora (17.čl. ustave: "Človekovo življenje je nedotakljivo. V Sloveniji ni smrtne kazni.").

Kratkotrajna zaporna kazen ima negativne učinke: šola za kriminalce, človeka se ne da spremeniti v tako kratkem času, obsojenec izgubi službo (enako kot pri dolgi kazni zavora), porušijo se njegova razmerja do okolice. Kratkotrajna zaporna kazen se ponavadi uporabi kot "šok terapija", kjer denarne kazni ne zaležejo (storilec ponavlja dejanja).

DENARNA KAZEN se predpiše:

- v fiksnem znesku
- v razponu
- njena meja se ne omeji (sodišče presodi samo)

Mednarodna priporočila: pri denarni kazni naj se upoštevajo premoženjske razmere storilca. V Evropi so začeli uvajati denarne kazni v obliki **dnevni zneskov** (pri nas znašajo 5 - 360 ali do 1500 dnev. zneskov za dejanje iz koristoljubnosti). Za vsakega obsojenca se izračuna višina dnevnega zneska glede na njegov zaslužek. Sodišča pa se upirajo določanju dnevnih zneskov, ker nimajo dovolj podatkov (npr. delo na črno). Pripravlja se predlog za ukinitvev dnevnih zneskov.

Sestavine denarne kazni: 1 - število dnevnih zneskov

2 - izračun dnevnega zneska na podlagi dnevnega dohodka storilca

3 - rok plačila (15 dni - 3 mesece, za obroke max 2 leti)

Če se denarna kazen ne da izterjati, gre v izvršbo. Če je izvršba neuspešna (ni premoženja), se denarna kazen spremeni v kazen zavora - ta pa ni vezana na splošni min in max, ampak lahko traja največ 6 mesecev.

čl. 38/4: "Najnižji dnevni znesek denarne kazni znaša 1/60, najvišji pa 1/3 zadnje uradno objavljene povprečne čiste plače v RS."

čl. 38/7: "Če obsojenec plača samo del denarne kazni, se mu ostanek sorazmerno spremeni v zavora, če plača še ostanek, pa se izvrševanje zavora ustavi."

PREPOVED VOŽNJE MOTORNEGA VOZILA je stranska kazen. Najprej je bil to varnostni ukrep, nato je zvezni zakon SFRJ določil, da je ta ukrep obvezen - s tem se je spremenil v kazen. Prepoved se izreka v trajanju od 3 mesece do 1 leta (enota: mesec, leto, NE dnevi), npr. izreče se kazen 4 mesece, ne pa 4 mesece in 2 dni. Pri tujcu gre za začasen zaseg (čl. 39/3: "Če je kazen iz prvega odstavka tega člena izrečena osebi, ki ima tuje dovoljenje za vožnjo motornega vozila, obsega ta kazen prepoved uporabe tega dovoljenja na ozemlju RS.").

IZGON TUJCA IZ DRŽAVE je stranska kazen. Izgoni iz države so že stara zadeva, uporabljali so jih v stari Avstriji, cesarski Rusiji (izgon v Sibirijo). Danes države ne izganjajo svojih državljanov. Po našem KZ lahko sodišče izreče tujcu izgon z ozemlja RS za čas od 1 do 10 let (ni trajna kazen). Sodniku je prepuščeno, da individualizira kazen (prilagodi jo dejanju in storilcu). Prvo individualizacijo opravi že sam KZ, drugo pa sodnik. Sodišče pri določanju teže krivde upošteva oteževalne in olajševalne okoliščine. Vedno pa mora sodišče upoštevati eno oteževalno okoliščino: **POVRATEK** (nekdo je bil že obsojen in je ponovno storil kaznivo dejanje). Povratek je lahko:

- specialni - kazniva dejanja iste vrste
- enkratni, večkratni

IZREDNA ODMERA KAZNI

a) navzgor nad določeno mejo (nad maksimumom) → postrožitev kazni

b) navzdol pod določeno mejo (pod minimumom) → omilitev kazni

42. čl. KZ - Omilitev kazni

Sodišče sme storilcu odmeriti kazen pod mejo, ki je predpisana z zakonom, ali pa uporabiti milejšo vrsto kazni:

- 1) če zakon določa, da se sme storilec mileje kaznovati
- 2) če ugotovi, da so podane posebne olajševalne okoliščine, ki utemeljujejo izrek omiljene kazni.

43. čl. KZ - Meje omilitve kazni

Kadar so podani pogoji za omilitev kazni iz prejšnjega člena, jo sodišče omili v naslednjih mejah:

- 1) če je za kaznivo dejanje kot najmanjša mera kazni predpisan zapor 3 ali več let, jo sme omiliti do enega leta zapora;
- če je za kaznivo dejanje kot najmanjša mera kazni predpisan zapor 1 leta, jo sme omiliti do 3 mesecev zapora;
- 3) če je za kaznivo dejanje kot najmilejša mera kazni predpisan zapor manj od 1 leta, jo sme omiliti na 15 dni zapora;
- 4) če je za kaznivo dejanje predpisana kazen zapora in pri tem ni določena najmanjša mera, sme namesto zapora izreči denarno kazen.

Strožja kazen se izreka le večkratnemu povratniku in ne sme iti čez splošni maksimum (15 let).

ODPUSTITEV KAZNI je poseben institut. **Sodba je za storilca obsodilna, kazen pa se mu odpusti** (npr. pri neprimernem poskusu).

45. čl. KZ - Poseben razlog za odpustitev kazni

Sodišče sme storilcu, ki je storil kaznivo dejanje iz malomarnosti, odpustiti kazen, če posledice dejanja storilca tako prizadevajo, da izrek kazni v takšnem primeru očitno ne bi bil upravičen.

Primer: Zaradi lastne malomarnosti (npr. povzročil je prometno nesrečo) je bil storilec že sam kaznovan (ali njegovi bližnji - poškodbe).

DOLOČITEV KAZNI V PRIMERU STEKA KAZNIVIH DEJANJ

(glej 47.čl.) Nimamo seštevanja kazni.

- 1) najprej določimo kazen za posamezno kaznivo dejanje
- 2) na podlagi teh kazni se izreče enotna kazen

Če gre za kazen zapora, uporabimo NAČELO ASPIRACIJE - enotna kazen mora biti višja od najvišje posamezne kazni, ne sme pa doseči seštevka posameznih kazni in ne preseči splošnega maksimuma.

čl. 47/3: "Če je sodišče za kazniva dejanja v steku določilo za najmanj 2 kaznivi dejanji kazen nad 10 let zapora, sme izreči zapor 20 let."

Če je sodišče določilo za eno kaznivo dejanje najvišjo kazen 15 let (oz. 20 let), uporabimo NAČELO ABSORBCIJE, po katerem so v tej (najvišji) kazni že vsebovane ostale (nižje) kazni.

Pri denarnih kaznih je dovoljeno seštevanje do števila maksimalnega dnevnega zneska.

Če nekdo stori več umorov (v osnovni obliki) - glej čl. 47/3 (KZ izjemoma določa).

Glej še čl. 48 (odmera kazni obsojencu) in čl. 49 (vštevanje pripora in prejšnje kazni).

OPOZORILNE SANKCIJE

- 1) pogojna obsodba (anglosaksonski in kontinentalni sistem)
- 2) sodni opomin

POGOJNA OBSODBA

a) Anglosaksonski sistem (*probation system*)

Bistvo tega sistema: če je storilec prvič storil kaznivo dejanje in to ni bilo hudo kaznivo dejanje ter ni bilo izgledov, da bo taka dejanja ponavljal - sodnik ni izrekel sodbe, pač pa je storilcu za 2 leti določil nadzornika. Če je storilec v tem času storil novo kaznivo dejanje, ga je sodnik obsodil za obe dejanji. Slabosti: storilec je bil negotov, kaj mu 2 leti grozi in ubogati je moral svojega nadzornika (tudi, kako naj živi). Če je ponovno storil kaznivo dejanje, je bil strožje kaznovan tudi za prvo dejanje kot sicer ("nič ni hujšega kot razočarati sodnika").

b) Kontinentalni sistem

Sodnik je storilcu izrekel kazen pogojno - ni ga poslal na prestajanje kazni (in ni postavil nadzornika). Ta sistem je cenejši, ni nadzornika (oz. svetovalca), storilec ve, kaj ga doleti, če bo storil novo kaznivo dejanje.

c) Mešani sistem

skuša združiti dobre strani anglosaksonskega in kontinentalnega sistema. Ta sistem poznamo pri nas. Storilcu se izreče pogojna kazen in preizkusna doba (če stori novo kaznivo dejanje, se preizkusna doba prekliče).

Formalni pogoji: za vsako kaznivo dejanje pogojna obsodba ni primerna (predvsem za hujša kazniva dejanja).

Materialni pogoji: pri človeku moramo pričakovati, da ne bo več delal kaznivih dejanj.

čl.51: "Pogojna obsodba se sme izreči, če je sodišče storilcu določilo kazen zapora do 2 let ali denarno kazen.

Pogojna obsodba se ne sme izreči za kazniva dejanja, za katera je prepisana kazen zapora najmanj 3 let."

Preizkusna doba: 1 - 5 let (izreka se na cela leta, ker je enota leto).

Osnovni pogoj: storilec ne bo ponavljal kaznivih dejanj.

Lahko so tudi ostali (storitveni pogoji): npr. vrnitev ukradene stvari, povračilo škode (v določenem roku).

Pogoji v pogojni obsodbi morajo biti vedno vnaprej določeni.

(Preživnina se plačuje za vnaprej.)

Če storilec ne izpolnjuje osnovnih pogojev, se pogojna obsodba prekliče in kazen izvrši. Če storilec izvrši novo kaznivo dejanje, ima sodišče naslednje možnosti:

- a) prekliče pogojno obsodbo
- b) ne prekliče pogojne obsodbe in tudi za novo kaznivo dejanje izreče pogojno obsodbo (določi enotno kazen za obe kaznivi dejanji)
- c) ne prekliče pogojne obsodbe, za novo kaznivo dejanje pa določi kazen

Če storilec ne izpolnjuje dodatnih pogojev, sodišče: a) sodbo spremeni

b) pogoje odpusti

Če sodišče izreče pogojno obsodbo in kasneje izve, da je bil storilec že obsojen, lahko prekliče pogojno obsodbo.

Roki za preklic pogojne obsodbe: znotraj poskusne dobe in še 1 leto po preteku.

Pogojna obsodba z varstvenim nadzorstvom:

- sodišče določi svetovalca
- sodišče naloži navodila (svetovalec le spremlja izvajanje navodil)

čl. 58/3: "Navodila sodišča smejo obsegati naslednje naloge:

- 1) zdraviti se v ustreznem zdravstvenem zavodu;
- 2) obiskovati ustrezno poklicno, psihološko ali drugo posvetovalnico;
- 3) usposabljanje se za poklic, ali sprejeti zaposlitev, ki ustreza obsojenčevemu zdravju, sposobnostim in nagnjenju;
- 4) porabljati dohodke v skladu z preživninskimi dolžnostmi.

Obsojencu se ne more izreči prisilno delo.

Razlogi za možen preklic pogojne obsodbe, ker obsojenec:

- 1) naredi novo kaznivo dejanje
- 2) ne upošteva svetovalca
- 3) ne izpolnjuje navodil

SODNI OPOMIN - je sankcija, ki se izreka s **sklepom**. K nam je prišel preko mladoletniškega prava (mladoletnikom se ne sodi - zato ni sodbe, ampak sklep). Učinek pri odpustitvi kazni in pri sodnem opominu je podoben. Kazen se lahko odpusti, kadar zakon tako določa (pod določenimi pogoji tudi za huda kazniva dejanja), sodni opomin pa se lahko izreče le za izredno lahka dejanja (mejijo že na neznatno nevarnost).

čl. 61/1: "Sodni opomin se sme izreči za kazniva dejanja, za katera je predpisana denarna kazen ali zapor do 1 leta, če so storjena v takih olajševalnih okoliščinah, ki jih delajo posebno lahka."

VARNOSTNI UKREPI

Začetnik varnostnih ukrepov je bila socialno - antropološka šola (varnostni ukrepi so se uporabljali, da storilec ne bi ponovil kaznivega dejanja). Prvi varnostni ukrep je bila **RELEGACIJA** - obsojenca so po prestani kazni poslali na določeno območje, bil pa je prost. Kasneje je to preraslo v izvrševanje kazenskih sankcij.

Število varnostnih ukrepov je omejeno in so strogo določeni. Izrekajo se poleg ali namesto kazni (2 posebna primera).

62. čl. KZ - Vrste varnostnih ukrepov

Storilec kaznivih dejanj se smejo izrekati naslednji varnostni ukrepi:

- 1) obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu;
- 2) obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti;
- 3) obvezno zdravljenje alkoholikov in narkomanov;
- 4) prepoved opravljanja poklica;
- 5) odvzem voznškega dovoljenja;
- 6) odvzem predmetov.

Psihiatrično zdravljenje je zdaj časovno omejeno, obenem pa morajo psihiatri vsako leto izdelati poročilo o varovancih. Sodišče po preteku 1 leta vsako leto znova odloči, ali je nadaljnje zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu še potrebno (čl. 64/2).

Če je klasična šola ugotovila neprištevnost storilca, je izrekla oprostilno sodbo. Socialno - antropološka šola je takega storilca napotila na zdravljenje (pogoj: da je nevaren za okolico, npr. metanje kamnov v okna). Zdaj je KZ strožji: sodišče izreče storilcu obvezno psihiatrično zdravljenje, če ugotovi, da bi lahko storil na prostosti kakšno hudo kaznivo dejaje (zoper življenje in telo, spolno nedotakljivost ali premoženje) - čl. 64/1.

čl. 64/4 - možnost pogojnega odpusta + obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti

čl. 65/3 - obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti lahko traja max 2 leti

čl. 66 - osebe, ki so zaradi odvisnosti storile kaznivo dejanje - to je bil vzrok (ni nujno, da so bile v času storitve kaznivega dejanja pod vplivom alkohola ali drog)

čl. 67 - izreka se tistemu, ki je zlorabil svoj poklic in obstaja nevarnost, da ga ponovno zlorabi

čl. 68 - 1 do 5 let se mu ne sme izdati novega voziškega dovoljenja

čl. 69 - predmeti se ponavadi odzamejo zaradi varnosti - *instrumenta et producta* , to niso predmeti, pridobljeni s kaznivim dejanjem, pač pa predmeti, ki so:

- nastali s kaznivim dejanjem
- se uporabljali za storitev kaznivega dejanja (npr. orožje)
- namenjeni za kaznivo dejanje (pri poskusu ali pripravljalnem dejanju, samem dejanju ali kot pomoč za kaznivo dejanje)

Predmete odzamejo, ker je nevarno, da jih nekdo ima (če so ali niso njegova last). Tuje predmete vzamemo npr. iz moralnih razlogov (npr. predmeti pornografije)

VZGOJNI UKREPI

KAZENSKKE SANKCIJE:

1. kazen
2. pogojna kazen
3. sodni opomin
4. varnostni ukrepi
5. vzgojni ukrepi (za mladoletnike)

Skodiče Leopoldina (PREVERI IME!) (17.stol.) uvede diser... ??? → to pomeni razsodnost - mladoletnikom se sodi le, če se ugotovi, da so bili razsodni (to je trajalo do začetka 20. stol.). V našem pravu so kasneje prevladale druge ideje. Holandci: mladoletnikom naj se ne bi sodilo, ampak naj se uporabijo vzgojni ukrepi. Mladoletnika naj bi pripeljala na pot kaznivosti zanemarjena vzgoja. Danes ne govorimo le o zanemarjeni vzgoji - mladoletnika oblikuje tudi širša okolica in on sam. Doba mladoletnosti naj se izkoristi za vzgojo (oz. prevzgojo) - takrat je mladoletnik do neke mere še vodljiv. Tako so se razvili vzgojni ukrepi. Naše kazensko pravo se malo posveča vzgoji mladoletnikov, drugod pa imajo celo posebne zakone o mladoletnih storilcih kaznivih dejanj (npr. Nemčija). V Angliji imajo od I.sv. vojne enotno urejeno vse, kar zadeva mladoletnike (npr. posebno sodišče). Pri nas ni posebnih sodišč, imamo pa specializirane sodnike za mladoletnike.

Kdo je mladoletnik?

Oseba do 14 let je otrok, njegova dejanja ne obravnavamo kot kazniva pred sodiščem. Nekateri so mnenja, da bi morali mejo 14 let znižati (kar bi bilo tudi v korist mladoletnika).

do 14 let → otroci

14 - 16 let → mlajši mladoletniki

16 - 18 let → starejši mladoletniki

18 - 21 let → mlajši polnoletniki

Mladoletnikom se izrekajo vzgojni ukrepi (zakon govori o enem vzgojnem ukrepu - zavodski ukrep - intenzivno delovanje na mladoletnika in izločitev iz okolja). Zavodski ukrepi so zadnja možnost - preventivno je, da se mladoletnik prevzga v domačem okolju. Teža je na drugih ukrepih, ki v zakonu nimajo imena, to so t.i. **usmerjevalni ukrepi** (ukor, navodilo, prepoved, nadzorstvo organa socialnega varstva).

V 77/2 čl. KZ so naštetna navodila in varnostni ukrepi.

Vzgojni ukrepi se izrekajo namesto kazni. Pri tem se ne uporabijo določbe za izrek kazni (npr. stek). Osnovno vodilo: kakšen ukrep je treba izreči mladoletniku zaradi prevzgoje. Sodišče spremlja in nadzoruje vzgojne ukrepe, po potrebi pa jih tudi spreminja.

Za starejše mladoletnike imamo za hujša kazniva dejanja tudi kazni - tu moramo ugotoviti krivdo mladoletnika (za vzgojni ukrep je namreč ni potrebno ugotoviti). Kazni:

1. **denarna kazen** - če jo je mladoletnik zmožen plačati (ne njegovi starši!) in znaša min. 2 in max. 180 dnevni zneskov (kar je pribl. 1/3 dnevnih zneskov za odrasle). Če se denarna kazen ne da izterjati, se ne spremeni v kazen zapora, ampak v drug vzgojni ukrep (ukor, navodila in prepovedi ter nadzorstvo organa socialnega varstva)!
2. **mladoletniški zapor** - za kazniva dejanja, kjer je kazen nad 5 let zapora (npr. velika tatvina - NE, razen, če je podana hujša oblika velike tatvine).

KZ ima razne kombinacije, npr. nekdo je storil kaznivo dejanje kot mladoletnik, sodi pa se mu, ko je že polnoleten (glej čl. 92, 93, 94).

Mladoletniku se ob vzgojnih ukrepih lahko izrekajo tudi varnostni ukrepi (npr. obvezno psihiatrično zdravljenje) in sicer vsi, razen prepovedi opravljanja poklica. Praviloma se mladoletniku ne izreka opozorilnih sankcij - pogojnih obsodb (opozorilne sankcije so zajete že v vzgojnih ukrepih).

Odvzem premoženjske koristi in objava sodbe (čl. 5/3) sta t.i. civilni sankciji v kazenskem pravu (npr. objava sodbe v časopisu).

Nekdo si pridobi premoženjsko korist s kaznivim dejanjem na dva načina:

- sredstva pridobi od drugega
- sredstva pridobi z nedovoljeno dejavnostjo (npr. trgovina z mamili)

To premoženjsko korist je treba obvezno odvzeti! Odvzem je subsidiaren: najprej je treba premoženjsko korist vrniti oškodovancu, šele nato vzame država (morebitni presežek ali če ni

oškodovanca). Storilcu ali drugemu prejemniku koristi se odvzame korist v prvotni obliki (denar, dragocenosti in vsaka druga premoženjska korist, pridobljena s kaznivim dejanjem ali zaradi njega), če pa to ni možno (ne obstajajo več), mora storilec plačati denarni znesek, ki ustreza premoženjski koristi (čl. 96/1).

“... zaradi storitve kaznivega dejanja.” - npr. A je storil kaznivo dejanje za plačilo in to plačilo se mu

odvzame.

Premoženjska korist se odvzame storilcu ali 3. osebi. ↓

Primer: A ima podjetje, njegov delavec protipravno pridobi premoženjsko korist za podjetje. Premoženjska korist se

vzame A-ju (= 3.oseba).

A protipravno pridobi in prenese premoženjsko korist neodplačno na C-ja (3.oseba). Če C ni dobroveren, se

mu premoženjska korist vzame.

čl. 96/2 - “Če je bila premoženjska korist prenešena na bližnje sorodnike, zakonca, posvojitelja ali posvojenca, se jim odvzame, razen če dokažejo, da so zanjo plačali celotno vrednost.”

→ To so osebe, ki niso dolžne pričati pred sodiščem in ni jim treba dokazovati, da niso vedele za kaznivo dejanje.

Tudi pravni osebi se lahko odvzame taka premoženjska korist (“Če je bila s kaznivim dejanjem ali zaradi njega pridobljena premoženjska korist pravni osebi, se ji taka korist odvzame.” - 98.čl.)

97.čl. - oškodovanec, ki se pojavi kasneje

PRAVNE POSLEDICE OBSODBE

Te niso naštetje med kazenskimi sankcijami (v 5.čl. KZ) in **sodišče jih ne izreka**. V zakonu je določeno, da nekdo ne more npr. opravljati nekega poklica (npr. sodnik, varnostnik, policist) → posledice obsojenca prizadenejo po samem zakonu. Pravne posledice obsodbe lahko nekoga celo huje prizadenejo kot kazen sama. Naš KZ jih je skoraj podredil načelu zakonitosti (čl. 99/3,4).

Pravne posledice obsodbe se nanašajo na (100. čl.):

- **prenehanje ali izgubo pravic** (prenehanje opravljanja določenih javnih funkcij ali pooblastil uradne osebe)
- **prepoved pridobitve pravic** (opravljanje določenih javnih funkcij ali pooblastil uradne osebe, pridobitev določenega poklica ali pridobitev določenih dovoljenj ali odobritev, ki jih dajejo državni organi z odločbo)

Pravne posledice obsodbe začnejo veljati od dneva pravnomočnosti sodbe dalje. KZ določa tudi roke (101. čl.), do katerih učinkujejo te pravne posledice:

- za prepoved pridobitve določenih pravic → max 5 let od dneva, ko je bila kazen prestana, odpuščena ali zastarana (če ni z zakonom določen krajši rok za posamezne posledice)
- po 2 letih od dneva, ko je bila kazen prestana, zastarana ali odpuščena, lahko sodišče na prošnjo obsojenca odredi, da preneha pravna posledica obsodbe, ki se nanaša na prepoved pridobitve določene pravice

Z izbrisom obsodbe prenehajo njene pravne posledice (čl. 101/6).

REHABILITACIJA

Načeloma ima vsak po prestani kazni enak položaj kot pred tem (če ni omejen s pravnimi posledicami obsodbe in varnostnimi ukrepi).

Popolna rehabilitacija - o nekom se ustvari fikcija neobsojenosti (kot da ne bi bil nikoli obsojen), ko pretečejo vsi roki in prenehajo pravne posledice obsodbe.

1. **zakonska rehabilitacija** - če je od obsodbe potekel določen čas (zelo dolgi roki - glej čl. 103/4), se sodba izbriše in nikoli več nihče ne dobi podatkov o obsodbi (tudi sodišče ne). Obsodba na kazen zapora 20 let se nikoli ne izbriše. Z zakonsko rehabilitacijo se izbriše obsodba iz kazenske evidence in prenehajo vse njene pravne posledice, obsojenec pa velja za neobsojenega (čl. 103/1).
2. **sodna rehabilitacija** - na prošnjo obsojenca sme sodišče odločiti, da se obsodba izbriše iz kazenske evidence in da obsojenec velja za neobsojenega, če je pretekla $\frac{1}{2}$ z zakonom določenega roka, po preteku katerega se sodba izbriše + če obsojenec v tem času ni storil novega kaznivega dejanja (104. čl.)

Pogojni odpust (109. čl.) - obsojenec, ki je prestal $\frac{1}{2}$ kazni zapora, sme biti odpuščen s prestajanja kazni s pogojem, da do preteka časa, za katerega je izrečena kazen, ne stori novega kaznivega dejanja. Obsojenec, kateremu je sodišče izreklo kazen 20 let zapora, sme biti pogojno izpuščen, ko je prestal 15 let zapora. Izjemoma je lahko pogojno odpuščen tudi obsojenec, ki je prestal le $\frac{1}{2}$ kazni (če se utemeljeno pričakuje, da ne bo ponovil kaznivega dejanja, upošteva pa se tudi njegovo vedenje med prestajanjem kazni).

Starejši mladoletnik, ki prestaja mladoletniški zapor, je lahko pogojno odpuščen, ko prestane $\frac{1}{2}$ kazni (vendar mora najprej prebiti najmanj 6 mesecev v zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora). Ko je na pogojnem odpustu, mu lahko sodišče odredi nadzorstvo organa socialnega varstva (109. čl.).

Z A S T A R A N J E

Po določenem času državni organi ne ukrepajo več na podlagi KZ. Poznamo dve vrsti zastaranja:

- a) zastaranje kazenskega pregona - šteje se od storitve kaznivega dejanja dalje

b) zastaranje izvršitve kazni

Zastaralni roki - kazenski pregon ni več dovoljen (če z zakonom ni drugače določeno), če je preteklo:

- 1) 25 let od storitve kaznivega dejanja, za katero se izreče 20 let zapora
- 2) 15 let ≈ nad 10 let ≈
- 3) 10 let ≈ nad 5 let ≈
- 4) 5 let ≈ nad 3 leta ≈
- 5) 3 leta ≈ nad 1 leto ≈
- 6) 2 leti ≈ do 1 leta zapora ali denarna kazen

Če je za kaznivo dejanje predpisanih več kazni, se zastaralni rok določi po najhujši predpisani kazni.

Zastaranje nastopi le, če ves ta čas državni organ ni aktiven. Če je aktiven, se **zastaranje pretrga** in zastaralni rok (npr. 25 let) začne teči znova. Aktivnost pomeni vsako procesno dejanje (npr. zahteva tožilca, obtožba tožilca, razpis tiralice). Ovdaba policiji ni procesno dejanje. Zastaranje lahko pretga storitev novega kaznivega dejanja (ki je enako hudo ali hujše dejanje).

Mirovanje zastaranja - ko se zastaranje po zakonu ne sme začeti ali nadaljevati (npr. če storilec duševno zbolí, poslanska imuniteta).

⇒ **relativno zastaranje** - neaktivnost državnega organa

⇒ **absolutno zastaranje** - preteči mora 2x toliko časa, kot je z zakonom določeno

Zastaranje je možno celo v pritožbenem postopku. Pri prekrških so zastaralni roki krajši.

Zastaranje izvršitve kazni (relativno zastaranje = neaktivnost organa za izvrševanje kazenskih sankcij) - glej 113.čl.

116. čl. KZ - **Nezastarljivost kaznivih dejanj genocida in vojnih hudodelstev**

Kazenski pregon in izvršitev kazni ne zastarata za kazniva dejanja iz čl. 373 - 378 tega zakonika (genocid, vojno hudodelstvo zoper civilno prebivalstvo, druga vojna hudodelstva, združevanje in ščuvanje h genocidu in vojnim hudodelstvom), kot tudi ne za tista kazniva dejanja, za katera po mednarodnih pogodbah zastaranje ne more nastopiti.

AMNESTIJA IN POMILOSTITEV

V fevdalizmu so poznali t.i. akte milosti, ki jih je izrekal kralj. Danes poznamo dva instituta: amnestijo in pomilostitev.

AMNESTIJA (= splošna pomilostitev, delna ali celotna odpustitev kazni in njenih pravnih posledic) je v pristojnosti zakonodajne oblasti. Ne nanaša se na določenega človeka ampak na določen krog ljudi v podobni situaciji. Zakonodajna oblast amnestije ne izreka pogosto. Z amnestijo se doseže **abolicija** (= odprava, preklic zakona; razveljavitev; ustavitev npr. sodnega postopka) → vnaprej se odpusti pregon (npr. sprava, pogoditev). Amnestija se izreka z zakonom.

V kazenskem pravu pomenu abolicija: 1 - nastopanje zoper smrtno kazen

2 - odpustitev pregona

117. čl. KZ - Amnestija

(1) Z amnestijo se osebam, ki so jo deležne, odpusti pregon, popolnoma ali delno odpusti izvršitev kazni, izrečena kazen spremeni v milejšo, izbriše obsodba ali odpravi določena pravna posledica obsodbe.

(2) Če se z amnestijo spremeni odločba o kazenski sankciji, se uporabljajo določbe splošnega dela tega zakonika.

POMILOSTITEV je v pristojnosti izvršilne oblasti. Pri nas predsednik države na podlagi zakona odloča o pomilostitvi posamezne osebe. Pomilostitve so vezane predvsem na neke okoliščine, ki jih sodišče ni moglo upoštevati ali so nastale po izreku sodbe (npr. bolezen obsojenca, družinske razmere). Pomilostitev ponuja širše možnosti kot amnestija (glej čl. 118/1).

118. čl. KZ - Pomilostitev

(1) S pomilostitvijo se po imenu določeni osebi odpusti pregon ali popolnoma ali delno odpusti izvršitev kazni, izrečena kazen spremeni v milejšo ali v pogojno obsodbo ali izbiše obsodba ali odpravi oz. skrajša trajanje določene pravne posledice obsodbe.

(2) Če se s pomilostitvijo spremeni odločba o kazenski sankciji, se uporabljajo določbe splošnega dela tega zakonika.

POSEBNI DEL KAZENSKEGA PRAVA

Kazenski zakonik ima naslednjo delitev: najprej so navedene individualne, nato skupne vrednote. Ni delitve po važnosti (kaj je bolj in kaj manj važno). Kot prvo vrednoto KZ obravnava življenje in telo. Ta se varujeta tudi v okviru drugih poglavij (npr. promet). Običajno napad na življenje poteka skozi napad na telo - gre za dve vrednoti (1 = življenje, 2 = telo). V ustavi je določeno, da je človekovo življenje nedotakljivo in da v Sloveniji ni smrtne kazni (17. čl.). Ti dve vrednoti (življenje, telo) sta tesno povezani.

“Kdor komu vzame življenje...” → to pomeni, da so kaznivi vsi načini

35. čl. ustave - **varstvo pravic zasebnosti in osebnostnih pravic**

“Zagotovljena je nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic.”

celovitost → neokrnjenost, človek deluje brez napak

Samomor in samopoškodba nista kazniva. Kazniv pa je, kdor nekomu pomaga pri samomoru. Če kdo pomaga pri samopoškodbi s privolitvijo oškodovanca, ni kazniv.

Življenje: - človeka

- ploda (oplojena celica, ki se razvija v materinem telesu).

Poškodba plodu (npr. mehanska) se šteje za poškodbo matere. Posebno stališče pa je glede odprave plodu. KZ govori o nedovoljeni prekinitvi nosečnosti (132. čl.). Praksa: za življenje človeka gre, ko se plod začne izločati iz materinega telesa tako, da ni več poti nazaj → takrat že lahko uporabimo določbo o detomoru.

Do kdaj traja življenje?

To vprašanje je pomembno predvsem pri presajanju človeških organov (možnost zlorabe). Biološka smrt nastopi, ko noben del telesa ne živi več, pri klinični smrti pa obstaja možnost oživitve. **CEREBRALNA SMRT** ali **HARVARDSKI KRITERIJ**: smrt nastopi, ko možgani prenehajo delovati (možganov se ne da oživiti).

“... ko je dokončno ugotovljena smrt.” - po medicinskih kriterijih je ugotovljeno, da človek ne živi več

V času od rojstva do smrti je možno storiti kaznivo dejanje odvzema življenja (ko je nekdo že mrtev, to ni možno). Nedotakljivo je tudi življenje: umirajočega, otroka za katerega vemo, da ne bo preživel in tudi spačka.

NAČINI POVZROČITVE SMRTI:

- storitveni, opustitveni način
- fizična, psihična povzročitev smrti (npr. čl. 131/3)

Kakšno je sredstvo za storitev kaznivega dejanja odvzema življenja, ni pomembno.

Oblike kaznivega dejanja odvzema življenja: temeljna, kvalificirana, privilegirana.

Običajno je umor hujša oblika, uboj pa lažja oblika (uboj na mah, ne more pa biti umor na mah). Tako uboj kot umor sta naklepna in se ne storita iz malomarnosti. Pri hujših oblikah kaznivega dejanja zakon natančno opiše kaznivo dejanje (primer: umor).

UMOR (127. čl.)

KVALIFICIRANA OBLIKA UMORA (čl. 127/2):

1) grozovit - sama izvršitev mora biti grozovita, žrtev trpi nadpovprečne muke (kot se sicer pojavijo pri

odvzemu življenja (npr. mrcvarjenje, povzročanje muk - tudi psihičnih)

zahrbtnen - posebno ravnanje storilca, ko žrtev pušča v stanju varnosti (neogroženosti) za lažjo izvršitev

kaznivega dejanja (npr. zastrupitev, umor zakonca v spanju)

2) koristoljubnost - je gmotna korist → tudi, če nekdo brani svoje premoženje (npr. A napelje električni tok

okoli vrta, ker mu otroci kradejo češnje in nato el. tok ubije otroka)

brezobzirno maščevanje - nesorazmerno (npr. za malenkost ali za žalitev se nekdo maščuje tako, da

maščuje nekomu odvzame življenje, "krvna osveta" → za dejanje enega se

nad drugim)

drugi nizkotni nagibi - npr. umor iz rivalstva, šovinizma

3) Uradne ali vojaške osebe so posebej izpostavljene.

4) Gre za sosterilstvo (lahko gre tudi za družinsko združitev, npr. mati, hči, sin se združijo, da ubijejo moža

oz. očeta).

Če je sodišče pri steku odločilo za dve ali več kaznivih dejanj kazni 10 ali več let → se izreče enotna kazni 20 let.

PRIVILEGIRANA OBLIKA UMORA (čl. 127/3): upoštevajo se posebne olajševalne okoliščine - tu se lahko skriva tudi evtanazija (npr. taka oblika umora je umor družinskega tirana).

IZPIT: Razloži pojem življenja in smrti v zvezi s 127. členom KZ!

Kaj je lastnoročni delikt in kdo ga lahko izvrši?

Dobro predelaj: zmoto, silobran, stek!

UBOJ NA MAH (128. čl.) - mišljen je uboj v afektu in ne gre za stanje zmanjšane prištevnosti (duševne nenormalnosti). Zakon ne upošteva vsakega afekta - tu nista zajeta:

- *silobran* (silobran je namreč obramba, napad in obramba morata biti istočasna), pri uboju na mah pa ne gre za istočasnost (najprej se pojavi močna razdraženost, nato uboj na mah)
- *bistveno zmanjšana prištevnost*, lahko pa se poleg afekta pojavi tudi npr. alkohol

DETOMOR se šteje kot lažja oblika kaznivega dejanja.

130. čl. KZ - **Detomor**

Mati, ki vzame življenje svojemu otroku med porodom ali takoj po porodu, dokler je še pod njegovim vplivom, se kaznuje z zapornom do 3 let.

detomor - INFANTICIT → vsi umori se končajo na -cit

Storilka detomora je lahko le mati, pojmovno sicer to ni **lastnoročni delikt**, vendar zakon določa, da je. Kdor sodeluje pri detomoru, je napeljevalec.

Prof. Šeparovič: umor je treba strožje kaznovati. Nemško pravo: beneficij pride v poštev le pri nezakonski materi. Naš KZ upošteva, da je mati pod fizičnim, psihičnim in socialnim pritiskom (podobno kot pri uboju na mah) in lahko pride do zoženja zavesti, k čemer pripomorejo tudi porodne bolečine. Po porodu: dokler še obstajajo dejstva in dokazi o svobodni odločitvi matere.

Primer: Dekle s hribov (kjer ni bilo elektrike, osamljena kmetija) se je med nosečnostjo prevezovala (po zakonu to še

ni naklep). Otroka je rodila sama doma in ga nato vrgla v greznico. Na sodni obravnavi se je zelo arogantno

obnašala (prisiljen smeh). V zaporu so jo sozapornice zavračale, stike je imela le s paznicami. Po prestani

kazni se je preselila v drug kraj, poročila in imela tri zdrave otroke - bila je čisto normalna ženska.

NAPELJEVANJE K SAMOMORU IN POMOČ PRI SAMOMORU (131. čl.)

Kaznivo je napeljevanje in pomoč pri samomoru. Načeloma nimamo pravice samomorilcu preprečiti samomora, vprašanje pa je, kaj so vzroki za tako dejanje. Razlikujemo uspešno storjene samomore in poskus samomora. V Sloveniji so uspešni samomori pri starejših ljudeh (ni demonstracije). Posledice so enake kot pri umoru.

Na vzhodu je bil samomor častno dejanje (harakiri, kamikaze), v katoliških državah pa so ga obsojali (npr. samomorilci so bili pokopani izven pokopališč).

Naš KZ: tistega, ki poskusi storiti samomor, se ne kaznuje. Zakon poudarja "kdor naklepoma napelje k samomoru..." - teoretično bi bilo namreč možno tudi napeljevanje iz malomarnosti.

"... in ta stori samomor..." → objektivni pogoj - napeljevalec oz. pomagač se kaznujeta le, če je bil samomor

izvršen ali poskušen. Pri poskusu samomora se lahko kaznujeta mileje.

131/3 - kdor to stori proti mladoletni osebi (do 14 let) ali neprištevni osebi - se kaznuje kot za umor

(približuje se ideji posrednega storilstva)

131/4 - odločitev za samomor je na samomorilcu, vzrok za to dejanje pa je surovo in nečloveško ravnanje

(podrejenost = pri hierarhičnih organizacijah, odvisen = dejansko je primoran ravnati se po volji

drugega, npr. zakonca nista pravno odvisna, dejansko pa sta lahko).

EVTANAZIJA - vprašanje je, ali lahko zdravnik pomaga pacientu pri samomoru.

Nemški kirurgi dovoljujejo, da zdravnik ne pomaga tistemu, ki se pri jasni zavesti odloči napraviti samomor. Če ima kdo hude bolečine, mu zdravnik lahko daje sredstva za lajšanje bolečin, čeprav ta zdravila pospešujejo smrt.

NEDOVOLJENA PREKINITEV NOSEČNOSTI (132. čl.)

Prejšnje ustave so določale, da je vsaka umetna prekinitve nosečnosti kriminalna, le ženska sama ni bila kazniva (če si je sama prekinila nosečnost). Naš KZ določa, da je kriminalno dejanje, če se plod odpravi proti volji ženske in v nasprotju z zdravstvenimi pogoji. Do katerega časa (t.j. meseca nosečnosti) se lahko odpravi plod, pa je kriterije izoblikovala zdravstvena stroka.

Poskus nedovoljene prekinitve nosečnosti je izenačen z dokončanim dejanjem. Pomoč: kdor pomaga pri sami prekinitvi nosečnosti (nekoč so za pomočnika šteli tudi tistega, ki je našel odpravljalca).

TELESNE POŠKODBE (čl. 133 - 135)

so mehanično poškodovanje človeških tkiv (prvo tkivo je koža). KZ s poškodbami izenačuje tudi okvare zdravja (ne gre za mehanične vplive, ampak za vplive na tkiva zaradi strupov ali razne okužbe - predvsem AIDS).

Kazenski zakon iz leta 1951 je poznal delitev poškodb na lahke in hude telesne poškodbe, zakon iz leta 1977 pa jih je tudi opisal (da se breme ni več prelagalo na izvedenca - npr. kaj je huda telesna poškodba).

Kakšna je poškodba (lahka, huda, posebno huda) se ugotavlja s pomočjo izvedenca. V KZ so uporabljeni isti kriteriji, intenziteta pa narašča (npr. huda telesna poškodba: nevarnost za življenje → ta kriterij se pri lahki telesni poškodbi ne pojavi).

čl. 134 - **bi** bilo v nevarnosti življenje]

čl. 135 - **je** bilo v nevarnosti življenje] eden od kriterijev

del telesa - deli organov, udov

organ - vranica, jetra ...

Poškodba lahko nastane:

– *ob času storitve kaznivega dejanja*

– *naknadno* (rehabilitacija) - posledice se ugotavljajo naknadno - npr. nekoga se lahko naklepoma napravi za nezmožnega za njegovo delo (običajno se poškodba povzroči iz malomarnosti) - zmanjšana zmožnost za delo, za vselej zmanjšana zmožnost za delo...

skaženost - človekova zunanost ga ovira pri delu in v njegovem socialnem življenju

čl. 133 - človek je začasno malo zmaličen (npr. modrice, buške)

čl. 134 - začasna skaženost → z zdravljenjem oz. s časom se to popravi (npr. pes ugrizne žensko v meča -

brazgotina)

čl. 135 - tudi z zdravljenjem se skaženost ne da popraviti

Primer: Gostujoče nogometno moštvo v hotelu - v hrano so jim vsuli neko sredstvo, da so med tekmo dobili drisko in

niso mogli igrati. To ne pušča siceršnjih posledic (le začasna nezmožnost) - dejanje je bilo ocenjeno kot

lahka telesna poškodba (NE čl. 133/2).

Poštar je upokoјjencu prinesel domov pokojnino, sprla sta se, poštar je upokoјjenca prijel za roko. Prišlo je do

podkožnih krvavitev. Kasneje so ugotovili, da je bil upokoјjenec bivši rentgenolog in je zato imel tkivo

uničeno (že močnejši stisk roke bi lahko povzročil krvavitve). Poštar pa ni imel namena (naklepa), da

upokoјjenca poškoduje, saj ga je samo prijel za roko.

Kvalificirano dejanje s hudo posledico - storilec je imel namen nekoga hudo telesno poškodovati, ne pa

usmrčiti

čl. 134 (huda telesna poškodba) in 135 (posebno huda telesna poškodba) - če poškodovani umre

čl. 133 (lahka telesna poškodba) - ni lahke telesne poškodbe na mah!

afekt - človek je močno razdražen

izzvanost - povod je dal oškodovanec (ni nujno, da je storilec pod afektom)

SODELOVANJE V PRETEPU (136. čl.)

Storilec se kaznuje za sodelovanje, ne glede na krivdo posameznika (če ne bi bilo posledice - smrt zaradi hude telesne poškodbe, bi se storilec kaznoval za prekršek). Ta določba je v bistvu izhod v sili, ker dostikrat ne moremo ugotoviti, kdo je koga hudo telesno poškodoval oz. ubil. Kaznuje se torej tisti, za katerega ne ugotovimo, da je on nekoga hudo telesno poškodoval oz. ubil (stek je izključen). Če namreč ugotovimo storilca, ga kaznujemo za hudo telesno poškodbo oz. umor.

Pretep je lahko tudi med dvema osebama, zato za uporabo 136. člena potrebujemo vsaj 3 udeležence! Sodelovanje je pretepaška aktivnost (ne pa npr. razdvajanje). Če jih več napade drugega - ni sodelovanja v pretepu. V pretepu morajo biti strani enakovredne (ne pa napadenec in več napadalcev).

Krajevno: 2 pretepa na dveh tribunah (oba ločimo)

Časovno: najprej pretep v gostilni, nato zunaj, kjer je prišlo do smrtnega primera (kaznujemo le udeležence,

ki so se tepli zunaj)

OGROŽANJE Z NEVARNIM ORODJEM PRI PRETEPU ALI PREPIRU (137. čl.) - obstajati mora konkretna nevarnost, da se to dogaja pri pretepu ali prepiru. Seči po orožju pomeni napraviti nek gib (npr. nož se odpre).

OGROŽANJE VARNOSTI (145. čl.) - gre za ogrožanje človekove svobode z grožnjami (lahko tudi po telefonu ali pisno), ne pa fizično ogrožanje. Ogrožanje je lahko s plastično pištolo.

OGROŽANJE Z NEVARNIM ORODJEM PRI PRETEPU ALI PREPIRU (137. čl.) - uporabljeno mora biti pravo orodje, delovanje mora biti fizično.

POVZROČITEV NEVARNOSTI (138. čl.) - iz splošnega načela: če nekdo nevarno ravna, mora svoje delovanje izpeljati tako, da ne ogroža drugih.

povzročil nevarnost - ne pa zakrivil

pustiti koga brez pomoči - ne pomagati nekemu, ki si sam ne more pomagati

ZAPUSTITEV POŠKODOVANCA V PROMETNI NESREČI BREZ POMOČI (329. čl.) - ena izvedba tega člena: objektivna zahteva = poškodovanec (ne pa smrtna nevarnost). Prvenstveno je vsak udeleženec v prometni nesreči dolžan pomagati. Ni nujno, da je to zdravniška pomoč - tu šteje za pomoč vsaj zanimati se, ali nekdo potrebuje pomoč. Kaznivo dejanje se lahko stori le proti poškodovancu (ne proti pokojniku).

čl. 329/2: "Če ima opustitev pomoči za posledico hudo telesno poškodbo ali → posledico povzroči opustitev pomoči,

smrt poškodovanega, se storilec kaznuje z zaporom od 3 m do 5 let." ne pa sama prometna nesreča

ZAPUSTITEV SLABOTNE OSEBE (139. čl.) - pomeni s strani tistih, ki so dolžni nuditi pomoč (pa je naklepno ne nudijo). Ta pomoč mora biti ugotovljena. Če je nekdo predvideval, da bo pomoč nudil nekdo drug (npr. drug starš) - ni prost odgovornosti. Če pa je vedel, da bo pomagal nekdo drug - se drugače sankcionira.

OPUSTITEV POMOČI (140. čl.) - "Kdor ne pomaga komu, ki je v neposredni smrtni nevarnosti, čeprav bi to lahko storil brez nevarnosti zase ali za koga drugega, se kaznuje z zaporom do enega leta." → npr. nekoga trese električni tok, A pa ne obrne stikala, da bi prekinil tok (nikakršna nevarnost za A-ja ali koga drugega). Če se več ljudi znajde v situaciji, ko bi morali pomagati in tega ne storijo - je vsak storil samostojno kaznivo dejanje opustitve pomoči (do tega pa pride zelo redko).

IZPIT: 1) kaznivo dejanje zoper življenje in telo

2) kaznivo dejanje zoper premoženje (npr. tatvina)

3) sosterilstvo, pomoč, tatvina ...

KAZNIVA DEJANJA ZOPER PREMOŽENJE

Premoženje je eden najstarejših objektov kazensko pravnega varstva. Šele država omogoča pravno varstvo lastnine. Premoženje sestavljajo lastninska pravica in druge premoženjske pravice. Lastninska pravica je stvarna pravica (veže se na stvar). Stvari so lahko: nepremične (zemljišče in vse, kar je trajno zvezano z njim) ali premične. Pred tatvino varujemo le premične stvari (varstvo nepremičnin je namreč zagotovljeno z zemljiško knjigo). Kaznivo dejanje se stori zoper stvar (delno so lahko predmet nepremične stvari) ali druge pravice. S kaznivim dejanjem stvar spremeni svoj pravni (varstvo premične stvari) ali dejanski status (varstvo tudi za nepremičnine).

Kazenski zakonik vsebuje kazniva dejanja:

1. zoper premičnine
2. zoper nepremičnine
3. za poseg v druge pravice

Tatvina (211. čl.) je temeljno kaznivo dejanje zoper premično stvar (tudi predmeti, energija ... → glej 126/10 čl.)

Ni pomembno, ali ima stvar kakšno vrednost. Stvar mora biti tuja z vidika storilca (→ pravna lastnost).

Lahko se ukrade tudi stvar, ki je v **solastnini** (ukrade jo lahko tudi solastnik). **Skupna lastnina** ne more biti predmet tatvine (med zakoncema) - to lastnino sta pridobila skupaj v času trajanja zakonske zveze (od tega pa so ločena darila ali lastnina, ki je bila pridobljena pred sklenitvijo zakonske zveze). Faze za razdružitev skupne lastnine:

1. ugotovijo se deleži - s tem pa se skupna lastnina spremeni v solastnino (ta pa je lahko predmet kaznivega dejanja tatvine)
2. izvede se delitev v naravi ali vrednostna delitev

res communes - niso predmet tatvine (npr. morje, zrak), pač pa je predmet tatvine lahko embalaža

(npr. pločevinka "zraka" ali vode)

Predmet tatvine tudi ne morejo biti zavržene stvari (nekdo se je odpovedal svoji lastnini). Če nekdo najde izgubljeno stvar, jo mora čuvati in vrniti lastniku (upravičen pa je do stroškov hrambe).

Kdaj je stvar vzeta (tatvina)?

TEORIJA APREHENZIJE: aprehenzija pomeni, da si storilec ustvari razpolaganje nad tujo stvarjo in onemogoči razpolaganje "upravičencu" (možno je ukrasti tudi tatu). Kdaj je stvar ukradena, pa je odvisno od okoliščin (npr. od narave stvari - prstan samo damo v žep, sod naložimo na svojo prikolicu da bi ga odpelali ipd.).

Tatvine v samopostrežnih trgovinah: uporabimo teorijo aprehenzije. Stvar je ukradena, ko jo nekdo nedvomno da v svojo razpolago (npr. kaznivo dejanje je bilo dokončano, ko nekdo da čokolado v žep ali jo skrije v košaro). Naklep se dokazuje pri blagajni: tudi če je kdo v raztresenosti dal nekaj v žep in je to zamolčal pri blagajni - ko je šel mimo blagajne, je to tatvina.

čl. 211/1: "Kdor vzame komu tujo premično stvar z namenom, da si jo protipravno prilasti, ..." → za kaznivo dejanje se

zahteva direkten naklep - namen protipravne prilastitve, drugače gre za civilno prilastitev (npr. ob

privolitvi). Protipravna prilastitev pomeni namen postati lastnik (storilec počne vse, kar lahko

počne lastnik - lastnik lahko stvar tudi uniči).

lucri causa (lucro = dobiček) - obogatitveni namen

Prejšnji kazenski zakon je poznal inštitut *lucri causa* - to pa je pomenilo zožitev tatvine, ker predmet tatvine ni mogla biti stvar, ki ne prinaša koristi (npr. potni list). Zato je zakon poznal še kazniva dejanja odvzema stvari brez namena koristi. Naš kazenski zakonik je oboje združil v eno kaznivo dejanje tatvine (211. čl.). Zdaj ni važna samo *lucri causa*, temveč namen protipravne prilastitve.

majhna tatvina - gre za stvar manjše vrednosti

velika tatvina - stvar velike vrednosti

Včasih se je vrednost stvari navajala v zneskih (kar je bilo slabo zaradi inflacije), zdaj pa je po KZ vrednost določljiva (čl.126/13).

čl. 126/13: "Za majhno premoženjsko korist, škodo ali vrednost se šteje znesek, ki ne presega 1 uradno objavljene povprečne mesečne čiste plače v RS v gospodarstvu v času storitve kaznivega dejanja (povprečna plača v gospodarstvu)."

čl. 211/4 - storilec je kaznivo dejanje dokončal (razlika od prostovoljnega odstopa)

VELIKA TATVINA (212. čl.)

1) Posebni nevarnejši načini stritve tatvine: vlom (= nasilno), vdor (= ni nujno nasilno), premagovanje večjih ovir (plazenje, kar se dogaja prej - npr. klobasa za psa), zaprti prostor (= blagajna, omara - zaščita stvari).

Primer: Nekdo ukrade kovček. Če je hotel ukrasti: - samo kovček → je to tatvina

- vsebino kovčka → je to velika tatvina

2) "če je storilo tatvino dvoje ali več oseb, ki so se združile zato, da bi kradle" = da bi ponavljale kazniva dejanja

in ne, da bi storile le eno kaznivo dejanje (zadostuje, če jih zalotimo le enkrat)

3) posebno predrzen način - kadar nekdo vzame previdnemu človeku, ki pazi na svoje stvari (npr. če nekdo

krade iz zaprtega žepa - žep prereže. Če pa krade iz odprtega žepa, ne govorimo o taki predrznosti).

Posebno predrzen način kraje je tudi kraja torbice (rop = uporaba sile za krajo).

5) "če je storil tatvino ob požaru, povodnji ali podobni naravni nesreči" → tudi ob potresu

6) nemoč - nemoč zavarovati svoje premoženje (npr. kraja spečemu človeku)

nesreča - npr. prometna nesreča

Če je majhna tatvina storjena na te načine (čl. 212/1 - 6 postavk), ne preide v veliko tatvino (npr. A vlomi v kiosk in vzame cigarete).

HUJŠE OBLIKE TATVINE:

ROP (213. čl.) in **ROPARSKA TATVINA** (214. čl.) sta dvoaktni dejanji. Obe dejanji sta pravi kaznivi dejanji - sestavljeni sta iz (več) samostojnih kaznivih dejanj. Pri nepravih kaznivih dejanjih pa je le eno dejanje samostojno.

rop - uporabi se sila, da se ukrade neka stvar (sila je eno samostojno dejanje, kraja pa drugo)

roparska tatvina - najprej se nekaj ukrade, nato uporabi sila

sila - absolutna ali kompozivna ("življenje ali denar")

grožnja - kvalificirana (zagroziti z neposrednim napadom na življenje in/ali telo)

Kaznivo dejanje ropa se zgodi ne glede na to, kakšna je vrednost stvari. Vrednost je pomembna pri velikem ropu (ne poznamo malih ropov). Še hujše kaznivo dejanje predstavljajo organizirani ropi.

zaloten pri tatvini - če je nekdo videl storilca pri storitvi kaznivega dejanja (očividec).

Francosko pravo: zalotenost traja, dokler lahko storilca policija zasleduje z očmi.

ZKP: tistega, ki je zaloten pri tatvini, lahko vsakdo prime.

ZATAJITEV (215. čl.) - storilec stvar že ima in jo zataji (npr. pri njem je v hrambi).

Denar kot posojilo (generična stvar) - zatajitev je možna, če je generična stvar

izročena kot species (npr. isti bankovci, isti liter vina)

čl. 215/5: "Kdor si tujo premoženjsko stvar, ki jo je našel ali do katere je po naključju prišel, protipravno prilasti..."

Npr.: - izgubljen pes, ki ga je nekdo po naključju našel

- tuja kokoš pride na naše dvorišče - lahko jo le primemo in nato vrnemo lastniku
(upravičeni smo do stroškov)

naključje - stvar lahko prinese tudi veter

Primer: Blagajničarka nam vrne preveč denarja.

- goljufija → če to opazimo ob njenem vračanju denarja in smo tiho

- zatajitev → če to opazimo šele naknadno in smo tiho

ODVZEM MOTORNEGA VOZILA (216. čl.) - je *furtum usus* (tatvina rabe). KZ določa, da je samo *furtum usus* motornega vozila kazniv (ne pa, če npr. A vzame sekuro, poseka drevo in jo vrne).

Motorno vozilo je vsako prometno sredstvo na motorni pogon v kopnem, vodnem in zračnem prometu (čl. 126/12) - tudi mopedi.

Kaznivo dejanje je dokončano z odvzemom motornega vozila - to je takrat, ko storilec sebi omogoči in drugemu onemogoči uporabo (aprehenzija) - ne pa takrat, ko motorno vozilo le spravi v pogon!

Namen odvzema mora biti uporaba za vožnjo. Tudi testna vožnja je vožnja. Ni pa vožnja, če nekdo tuje vozilo premakne s parkirnega mesta in tam parkira svoje vozilo.

Ko se poseže v dejanski status stvari:

- poškodovanje stvari (stvar je še uporabna)
- stvar se napravi nerabno (npr. A strese sladkor v bencinski tank), nerabnost je lahko tudi začasna (npr. izpustimo zrak iz gum)

POŽIG (226. čl.) - je *delictum sui generis* (specialna oblika poškodovanja tuje stvari). Škoda zaradi ognja mora na stavbi že nastati (podtikanje ognja še ni delikt požiga - lahko pa gre za poskus).

Lahko gre za stek kaznivih dejanj: A je požgal stavbo + splošna nevarnost za ljudi.

KAZNIVA DEJANJA ZOPER PRAVICE

Ključno kaznivo dejanje je goljufija.